זון אויפגאנג — 4.57
זון אונטערגאנג — 7.53

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע וואַרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
קלאר, מילדער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 90. Winnipeg, Tuesday May 6, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג. דינסטאג ח׳ אייר, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
MAY 13 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

אלעקסאנדר קוזא דערזיילט אין רומענישן פארלאמענט

מען וועט פארקויפן מילך „אויפן ארשין״

קאפענהאגען, מאי 5. — אויף א דענמארקער מארק ווערט איצט אנגע־פירט אן אינטערעסאנטער עקספערי־מענט, וואס קאן אפשר רעוואלוציאנ־זירן דעם מילך האנדל. זאל ער געלינ־גען, וועט מען אנהויבן פארקויפן מילך ניט אויפ׳ן פלעשל, נאר „אויפ׳ן אר־שין״.

עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז ווען מען ציט ארויס דאס גאנצע וואסער פונ׳ם מילך, פארבלייבט א טויגיקע מאסע, עגלעך צו פאפיר שטאפ. דאס קאן צעוועלגערט ווערן אין בויגנס, וואס זענען אויס ווי פאפיר. צו מאכן דערפון צוריק מילך, דארף מען עס בלויז ארייגלייגן אין זוריקער וואסער.

אנגלא־עניפטישע פאר־האנדלונגען וועלן אפשר דורכפאלן

לאנדאן, מאי 6. — די פארהאנדלונגען וועגן דעם אפמאך צווישן ענגלאנד און עניפטן האבן דערגרייכט א טויטן־פונקט, ווען ס׳איז ווידער געקומען צו דער פראגע פון סודאן. עניפטן באשטייט אויף א חלק אין דער אדמיניסטראציע פון סודאן, בעת די בריטישע רעגירונג וויל אויף דעם בשום אופן ניט איינגיין.

סיי אין די עניפטישע און סיי אין די בריטישע קרייזן גלויבט מען, אז די פאר־האנדלונגען האבן דערגרייכט א קריטישן פונקט און קאנען פארענדיקן זיך מיט א פולשטענדיקן דורכפאל. אויסערן מיניס־טער הענדערסאן פוירט נאך אבער אי־בערצווייגן די עניפטישע דעלעגאטן אונ־טערצושרייבן דעם אפמאך, איבערלאזנ־דיק די פראגע וועגן סודאן אפן פאר ווייר־טערדיקע פארהאנדלונגען.

„ענגלאנד גרייט זיך צו אנטשיידע־נער אטאקע קעגן אידישן צוריקקער קיין ארץ־ישראל, זאגט „דאר היום״

באשטימונג פון סער דזשאן סימפסאן אונטערצוזוכן קאלאניזא־ציע פראגע רופט ארויס אנטריסונג ביי די אידן. — אראבער דערקלערן טרויער טאג.

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו „דאס אידישע וואָרט״ פון „איטא״)

ירושלים, מאי 6 (איטא). — די העב־רייאישע פרעסע דריקט אויס גרוים אומ־צופרידנהייט מיט דער באשטימונג פון סער דזשאן סימפסאן אונטערצוזוכן די פראגעס פון קאלאניזאציע און אימיגרא־ציע אין ארץ־ישראל, אין אנקלאנג מיט די רעקאמענדאציעס פון דער פאלעסטינער אויספארשונג קאמיסיע.

דער „דאר היום״ זאגט וועגן דעם: „עס זעט אויס, אז ענגלאנד גרייט זיך פאר דער לעצטער אנטשיידענער אטאקע קעגן אונזער צוריקקער קיין ארץ־ישראל״.

ירושלים, מאי 6 (איטא). — די אראב־ישע עקזעקוטיווע האט פראקלאמירט אן אלגעמיינע טרויער טאג אויף מאי 9טן, דעם „אלדא״ טאג, אין פארבינדונג מיט די טויט אורטיילן און אראפטן פון די וואס האבן זיך באטייליקט אין די אונ־גוסט ראיאטן.

די אראבישע צייטונג „פאלאשטין״ פאר־דערט אויף אלע אראבישע און מוסולמא־נישע לענדער, איינשליסלעך אינדיע, צו באטייליקן זיך מיט פאלעסטינע אין א ספעציעלן טרויער טאג דעם 16טן מאי, צו טאן תפילה אין אנדייזנק פון די אראב־בער דער׳הרג׳עט אין די אווגוסט ראיאטן, און אויף אפצוהיטן דעם „פאלעסטינער טאג״ יעדן יאר, ביז פאלעסטינע וועט ווערן אומאפהייניגיק.

ירושלים, מאי 6 (איטא). — דער אל פאלעסטינער יערלאכער צוזאמענפאר פון אידישע יוריסטן האט אין אן אנגענומע־נער רעזולוציע אויסגעדריקט די מיינונג, אז דער גערייכט האט־כוט צענג געגומען אין אנבאטראכט די פאקטן אין די ראַ־יאָט פראצעסן. ער האט ניט גענומען אין אנבאטראכט, אז די אידן זיינען געווען אין אטאקירטע, און האבן געהאנדלט אין וועלכטסטאר־טיריזקונג. די פאליציי אין די מייסטע פאלן פארפעלט צו גע־פינען די שולדיקע, אוך קיינער פון די הויפט אגיטאטאָרן איז ניט באשטראפט געווארן. פאלן פון פאלשע עדות זיינען געווען אין א גוואלדיקער צאָל.

עס איז אויך אָנגענומען געווארן א רע־זאָלוציע וואס פארדאמט די רעקאמענדא־ציעס פון דער אויספארשונג קאמיסיע, אין וועלכע זי האט איבערגעטראטן איר פולמאכט און האט באריכט פראגעס וועלך־כע זי האט ניט גענוג אונטערזוכט.

ירושלים, מאי 6 (איטא). — די נאנצע פארגיטיקונג וועט די אידן האבן בעקראגן פאר די שאדנס געליטן אין די ראיאטן באטרעפט 89,700 פונט.

אידן אין גריכנלאנד קריגן גרעסערע סוכסי־דיע פאר שולן

(ספעצ. טעלעג. צו ד״א.וו. דורך „איטא״)

פאלאניקא, מאי 6 (איטא). — די גרי־כישע רעגירונג האט אסגעגעבן די סומע פון איין מיליאן מיט 800 טויזנט דראכ־מעס פאר די אידישע שולן אין גריכנלאנד פאר דעם יאר. דאס איז מיט 400 טויזנט דראכמעס מער ווי ווען ס׳איז פריער.

פראג, מאי 6 (איטא). — דער מונקא־טשער רבי ספירא איז אויפ׳ן וועג קיין ארץ־ישראל, וואו ער האט בדעה צו פאר־ברייגגען פיר וואָכן צייט.

(::)

יוניטעד סינאגאג „באריכטעט דערפאלג

ניו־יארק, מאי 5 (איטא). — ארום 7 הונדערט דעלעגאטן פון נאנצן לאנד זיי־נען געקומען צו דער 18טער יערלאכער קאנווענשאן פון דער „יוניטעד סינאגאגס״ און דער 13טער קאנגרעסשאן פון דער פרייזן ליגע, וואָ סהאבן זיך נעכטן גלייכ־צייטיק געעפנט אין האָטעל קאמאדאר.

ניטן לייוויי, פרעזידענט, האט באריכ־טעט, אז די מ׳טגלידערשאפט פון דער צענטראלער ארגאניזאציע איז אפאר לעצ־טען יאר געוואקסן פון 244 קאנגרעגיי־שאנס ביז 261, און פון 274 „סיסטער־הודס״ צו 268.

(::)

י. מ. ה. א. מאכן נאך געווינסן

די י. מ. ה. א. האט לעצטן שבת באַ־זונט די „וואנדערערס״ אין „בריטיש ראנגי״ מיט 3 צו 0. די אידישע טים, אין אלגעמיין, האט זיך אויסגעצייכנט אין פארלויף פון דער גאנצער צייט וואס די שפיל איז אָנגענאנגען. אין דער שפיל האבן זיך באטייליקט: לו „ראזו״ איידל־מאן, קאהען, קושניר, הערשבערג, טרעס־טער, מערקל, לעפקין, טעפלער, שאפירא, בערלין, קאברינסקי, בערמאק, דיזנער און קאטלער.

לעצטן אוונט האט די י. מ. ה. א. גע־וואונען פון די „נעשאנאלס״ מיט 2 צו 1.

אנטיסעמיטישער פירער שלאגט רעני־רונגס קאנדידאט אין „בני־עלעקשאן״

וויכטיגע רעגירונג האלט ניט אירע צוזאגן צו אידן

(ספעצ. טעלעג. צו ד״א.וו. דורך „איטא״)

בוקארעסט, מאי 6 (איטא). — אין די סופלעמענטארע וואלן (בייי־עלעקשאן) אין יאסי איז אלעקסאנדער קוזא, דער באאנ־טער פארביסענער אנטיסעמיט, דערוויילט געווארן צום פארלאמענט מיט 15 טויזנט שטימען צו 9 טויזנט פאר׳ן רעגירונגס קאנדידאט.

״באשט דער פרעמיער און דער יוסטיץ־מיניסטער האבן דאס נאך׳ן צווייטן צוזעזאגט צו עגדערן די בירגערשאפט רע־גולאציעס אזוי, אז טויזנטער אין די נייע רומענישע טערטאריעס זאָלן קרינן די מעלאלקייט צו באקומען בירגער־רעכט און זאָלן ניט זיין מער אונטערגעווארפן אונטער׳ן ווילקיר פון דער אדמיניסטרא־ציע, נייט שוין אבער איצט דורך א צוויי־טער פארלאמענטארישער רעזשים, און די רעגירונג האט נאך נארנישט ניט געטאן וועגן דעם און עס זעט ניט אויס אז עס זאָל זיין די קלענסטע האפענונג, און איצט זאָל קרינן די נעהערריקע אויפמערק־זאמקייט״.

די דאזיקע אינטערפעלאציע האט דער פוטאט מיכאלי לאנדוי אריינגעטראגן אין רומענישן פארלאמענט.

(::)

עדמאנטאן פארהיט וועלט טשעמפיאנשיפ פאר בעסקעט באל

עדמאנטאן, אלטא., מאי 6 (ספעצ. צו ד. א. וו. פון א. הענסאן). — נאך א ביי־טערן שלאכט קעגן דער אמעריקאנער טשעמפיאן טים פון שיקאגא, האבן די עדמאנטאנער „קאנטערשל גרעדס״, ביז איצט וועלט טשעמפיאנס פון בעסקעט באל, ווידער געוואונען די אנדערוואור פראפייע און פארהאלטן פאר זיך די וועלט טשעמפיאנשיפ.

די „סקאָרס״ זיינען געווען: ערשטע פארטיע, שיקאגא, 34; עדמאנטאן, 24. צווייטע פארטיע, עדמאנטאן, 40, שיקאָ־גא, 13.

„ווינטעד סינאגאג״ באריכטעט דערפאלג

ניו־יארק, מאי 5 (איטא). — ארום 7 הונדערט דעלעגאטן פון נאנצן לאנד זיי־נען געקומען צו דער 18טער יערלאכער קאנווענשאן פון דער „יוניטעד סינאגאגס״ און דער 13טער קאנגרעסשאן פון דער פרייזן ליגע, וואָ סהאבן זיך נעכטן גלייכ־צייטיק געעפנט אין האָטעל קאמאדאר.

ניטן לייוויי, פרעזידענט, האט באריכ־טעט, אז די מ׳טגלידערשאפט פון דער צענטראלער ארגאניזאציע איז אפאר לעצ־טען יאר געוואקסן פון 244 קאנגרעגיי־שאנס ביז 261, און פון 274 „סיסטער־הודס״ צו 268.

(::)

י. מ. ה. א. מאכן נאך געווינסן

די י. מ. ה. א. האט לעצטן שבת באַ־זונט די „וואנדערערס״ אין „בריטיש ראנגי״ מיט 3 צו 0. די אידישע טים, אין אלגעמיין, האט זיך אויסגעצייכנט אין פארלויף פון דער גאנצער צייט וואס די שפיל איז אָנגענאנגען. אין דער שפיל האבן זיך באטייליקט: לו „ראזו״ איידל־מאן, קאהען, קושניר, הערשבערג, טרעס־טער, מערקל, לעפקין, טעפלער, שאפירא, בערלין, קאברינסקי, בערמאק, דיזנער און קאטלער.

לעצטן אוונט האט די י. מ. ה. א. גע־וואונען פון די „נעשאנאלס״ מיט 2 צו 1.

ניטן שטראוס קראנק; האט ניט געקאנט קו־מען צו פרויס לויה

(ספעציעל פאר „דאס אידישע וואָרט״)

נויריארק, מאי 6 (איטא). — די לויה פון מרס. לינא שטראוס, פרוי פון נייטן שטראוס, וועלכע איז געשטארבן זונטאג פרי, איז נעכטן דורכגעפירט געווארן פון טעמפל עמנואל. די פאמיליע האט פאר־לאנגט אן איינפאכע צערעמאניע, און בלויז אדום 800 מענשן, נאענטע פריינט און מיטגלידער פון דער פאמיליע, זיינען געווען אנוועזנד.

צוליב זיין קראנקהייט, האט נייטן שטראוס אליין ניט געקאנט קומען צו זיין פרויס לויה. די צערעמאניע איז געווען אן איינפאכע, אבער אן אינדרוקספולע.

מרס. לינא גוטהערץ־שטראוס איז גע־בארן געווארן אין מאנהיים, דייטשלאנד, אפריל 20טן, 1854.

(::)

פוילישע סטודענטן פיי־ערן נאציאנאלן יום־טוב מיט אנטיסעמיטיזם

ווארשע, מאי 5 (איטא). — די אנטי־סעמיטישע נאציאנאלע פוילישע סטודענ־טן האבן אויסגענוצט די פייערונג פונם „קאנסטיטוציע טאג״ פון מאי 3ט, 1791, פאר אנטי־אידישע נאסן־דעמאנסטראצי־עס. זיי האבן געשראגן פלאקאטן מיט׳ן אויפשריפט „דאס פוילישע לאנד בלויז פאר קריסטלאכע פאליאקן״, און זיי האָ־בען געשריען „נידער מיט די אידן, זאָלן זיי גיין קיין פאלעסטינע!״ זיי האבן אויך געשריען אויפרופן קעגן דער איצ־טיקער רעגירונג.

175 רבנים ביים צוזאמענפאר פון אמעריקאנער און קאנאדער רבנים

לייקוואוד, נ. דזש., מאי 6 (איטא). — 175 רבנים פון פארשיידענע שטעט פון לאנד האבן בייגעוואוינט די עפענונג פון דער 29טער קאנווענשאן פון דער „אגודת הרבנים״, — דעם פארבאנד פון ארטאָ־דאקסישע רבנים פון די פאראייניקטע שטאטן און קאנאדע, 5 אויינגער לעצטן אוו.

די ערשטע זיצונג דאס אויסגעהערט דעם באריכט פונ׳ם פרעזידענט, רבי אלי־עזר סילווער, פון ספרינגפילד, מאס. אין זיין באריכט האט ער, צווישן אנדערע, דערקלערט פאלגנדיקס:

אנשטרייגונגען ווערן איצט געמאכט צו זאמלען אינפארמאציעס פאר דער גרינדונג פון ארטאדאקסישע קאנגרעגיי־שאנס אין פלעצער, ״וואס נויטיקן זיך שטארק אין זיי״.

ער האט דערציילט וועגן דער שטיצע וואס ער געגעבן צו ישיבות אין לאנד און אין אויסלאנד.

ער האט רעקאמענדירט צו באשעפטיקן א רייזנדיקן דירעקטאר צו העלפן רבנים וואס נויטיקן זיך אין שטעלעס.

ער האט רעקאמענדירט צו שיקן א דע־לעגאציע קיין ארץ־ישראל צו מאכן א גרינדלאכע אויספארשונג פון די פינאנ־ציעלע נויטן פון אלע דארטיקע ארטאָ־דאקסישע אינסטיטוציעס.

ער האט דערקלערט, אז עטוואס מוז געטאן ווערן פאר ״בשרות״, וועלכע, ווי ער האט געזאגט, ליידט זייער שטארק אין פארשיידענע צענטרען אין לאנד.

רבי א. ד. שאפירא, רב הכולל פון קאור־נע, ליטע, האט גערעדט פאר דער קאנ־ווענשאן און ער איז זייער ווארים אויפ־גענומען געווארן.

„ענגלאנד גרייט זיך צו אנטשיידע־נער אטאקע קעגן אידישן צוריקקער קיין ארץ־ישראל, זאגט „דאר היום״

באשטימונג פון סער דזשאן סימפסאן אונטערצוזוכן קאלאניזא־ציע פראגע רופט ארויס אנטריסונג ביי די אידן. — אראבער דערקלערן טרויער טאג.

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו „דאס אידישע וואָרט״ פון „איטא״)

ירושלים, מאי 6 (איטא). — די העב־רייאישע פרעסע דריקט אויס גרוים אומ־צופרידנהייט מיט דער באשטימונג פון סער דזשאן סימפסאן אונטערצוזוכן די פראגעס פון קאלאניזאציע און אימיגרא־ציע אין ארץ־ישראל, אין אנקלאנג מיט די רעקאמענדאציעס פון דער פאלעסטינער אויספארשונג קאמיסיע.

קריזיס האלט ביי פאר־שווינדן באריכטן צייטונגס־לייט

טאראנטא, מאי 6. — ״דער ערנסטער פעריאד פון די שלעכטע געשעפטן און פון דעם שטילשטאנד אין דער אינדוסט־ריע, ווי אויך דער ניט גינסטיקער צו־שטאנד פאר אגריקולטור אין קאנאדע, איז איצט אריבער, און מען קאן מיט צוטרוי קוקן פארויס פאר בעסערע צייטן אין לאנד״, — דאס איז די אלגעמיינע מיי־נונג וואס איז ארויסגעזאגט געווארן פון פראמינענטע קאנאדער צייטונגס־ארויס־געבע ראון רעדאקטארן וועלכע האלטן דא איצט אַפ א פאראייניקטן קאנווענשאן.

קאנאדע האט לעצטנס געליטן פון דעם קראך אויף דער בערזע ווי אויך פון דער ניט גינסטיקער ווייץ גערעטעניש לעצטן יאר, אבער די צייטונגס־ליקע שלעכטע ווירקונג וואס עס האט געמאכט אין לאנד האלט שוין איצט אין פארשווינדן — אין זייער מיינונג.

די פונדאמענטאלע שטארקייט אין די פארשיידענע טיילן אין לאנד האט אז גרויסער מאס ארויסגעהאלפן צו באשיצן דאס לאנד פון א פינאנציעלן צוזאמענ־ברוך, און דער רעזולטאט איז אז קאנא־דע האט פון דעם גרויסן סטאק־קראך ווייניקער געליטן ווי וועלכע עס איז אנדער לאנד אין דער וועלט.

ר. דזש. קראמבי, ארויסגעבער פון דער ״וואנקאווער סאן״ האט אויסגעדריקט זיין גלויבן אז די קאנאדער צוקונפטיקע פראס־פערעטיט וועט קומען פון אויע.

״נעשעפטן פון צוואנציק מערב־קאנא־דעם ווארטן דארטן פאר דער דאמיניאן״ — האט ער געזאגט. ״אין דער וועלט גע־פינען זיך צוויי ביליאן מענשן און א העלפט פון זיי געפינט זיך אין אזיע, הינ־טער דער הינטערשטער טיר פון קאנאדע. מיר מוזן באקאנט ווערן מיט דעם מזרח. מיר מוזן עפענען לייניעס פון פארבינדונ־גען מיט׳ן מזרח און מיר מוזן אנטוויק־לען טראנספארטאציע״ — האט ער גע־זאגט.

פארזיכטיגע אידישע אינדוסטריע אין מערב קאנאדע

עטאבלירט אין 1910

יעדן טאג

דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

Vol. 20, No. 90. Winnipeg, Tuesday May 6, 1930. Published daily except Saturday and Sunday.

אנגב - אורחא

פון מארק טהרה

״טהרה״, ריינקייט, פארנעמט זייער א חשוב׳ן פלאץ אין דער אידישער רעליגיע־זער טראדיציע. גאנצע טראקטאטן אין תלמוד און פוסקים זיינען וועגן דעם גע־שריבן געווארן.

ווי א סך אנדערע רעליגיעזע פארשריפטן, האָבן אבער די אידישע דינים פון טהרה מיט דעם לויף פון דער צייט פארלאָרן א סך פון זייער אינערלאכער באדייטונג. עס איז געבליבן פון זיי אין די מייסטע פאלן אויף וויפל ס׳איז געווען שייך קערפערלאַ־כער ריינקייט, בלויז די דרויסנדיקע צע־רעמאניע.

אין דער שוידערלאכער אריסקייט פון דער איינגער אידישער געטאָ איז ניט מעגלאך געווען אפצוהיטן די טהרה פאר־שריפטן אין זייער נאנצן אינערלאכן פאר־נעם. די אידישע געטאָ, וואו מענשן זיינען געווען פארפאקט ווי חיות אין א שטייג, האט ניט געקאנט זיין ריין.

ביי אידן האט זיך אין א געוויסער מאס נאך אנטוויקלט א סארט פארבאכטונג צו ריינקייט, — מיך זיינען דאך איינגעג מעגשן, און מיר מאָגן זיך פריי דורכשמר־עסן וועגן דעם עניין: — ביי אייניקע אידן איז ריינקייט שיר קיין עטוואָרן א גויאישער עניין, א מין ״בחוקותיהם לא תלכו״ (איר זאָלט זיך ניט פירן ווי די גויאים).

אין זיינע זכרונות אין ד. א. וו. באַ־שרייבט רבי זאלבערשטיין, ווי אידן אין שטעטל, געצוואונגען פון דער מאכט צו מאכן ריין די פאסן ארום זייערע הייזער, פלעגן דאס טאָן איבער דער אינספעקציע, און תערנאך צוריק אויסשטיין די שמוץ פאר זייערע הייזער. דאס איז, נאטירלאך, ניט געווען דער דערפאר וואס די אידן האבן ליב געהאט די שמוץ, נאר מער דאס געפיל פון ווידערשטאנד קעגן דעם צוואנג פון א פיינטלאכער מאכט, — און די דאמאלסט־דיקע צאריש רעגירונג האט אנ־ערש ניט געקאנט באטראכט ווערן פון דער באפעל־קערונג, ווי א גרויזאמער שונא (די רוסן אליין פלעגן זייער ניט גערן אויספילן די באפעלן פון דער מאכט און פלעגן סא־באטירן וואו מען האט עס נאר געקאנט).

* * *

איך וואָלט געקאנט דא אויסרעכענען א גרויסע צאָל פאקטן און אנעקדאטן (וואס שפיגלען אָפּ די פאקטן), ווי ביי די אידן, אונטער׳ן דרוק פון די מישטענדן, זיינען זייערע מ׳אדיציאנעלע אומפילן פאר ציכ־טיקייט אטראפירט געווארן.

אבער דאס איז, דוכט זיך מיר, אלגעמיין באקאנט.

אבער מערקווירדיק איז, ווי, אונטער בעסערע באיינגונגען, ענדערט זיך זייער שנעל די באציאונג פון אידן צו ריינקייט, און ווי נאר דער איד רייסט זיך ארויס פון דער איינגער געטאָ און פון איר דרי־קנדיקער ארימקייט, ווערט ער צוריק דער טשעמפיאן פון דער טהרה טראדיציע.

מיט א געוויסער צייט צוריק בין איך איבערראשט געווארן צו לייענען א באַ־ריכט פון עפעס אן אויספארשונג קאמי־סיע אין נירייארק, וואס אט אויסגעפר־נען, אז די אידישע באלעבאסטס אין די צווייטע ריינסטע פון אלע נאציאנאלי־טעטן אין דער גרויסער קאסמאפאליטי־שע רשטאט (דעם ערשטן פלאץ פארנעמט, דאכט זיך, די דייטשע באלעבאסטס).

איך שטעל זיך פאר, אז די אפשאטונג איז געווען א פארהעלטנסמעסיקע, — עס איז מסתמא געגומען געווארן אין אנבא־טראכט די ארימקייט און געדיכטקייט פון די קווארטאלן אין וועלכע עס וואוינען די גרויסע אידישע מאסן פון נירייארק, און זיי זיינען פארגליכן געווארן מיט די אריי־מע קווארטאלן פון אנדערע נאציאנאלי־טעטן.

אנדערש וואלט איך געזאגט, אז דער נירייארקער ריינערסייד דרייען, וואס איז בלויז טיילווייז אידיש, איז פארט ציכטי־קער ווי דער העפטער סטרים, וואס איז כולה אידיש און — וואס איז ווייט פון צו זיין א מוסטער פון ציכטקייט . . .

* * *

איך בין מסכים, אז די נעריכטער באַ־פעלקערטע אידישע נאסן אין ווינטיפעגער נאָרט־ענד זיינען אויך ניט קיין מוסטער פון ציכטקייט.

איך דארף זיך אויך מודה זיין, כאטש דאס איז פיינלאך פאר מיינע נאציאנאלע געפילן, אז עס זיינען דא אויף דער נאָרט־ענד באזעצט מיט א נאנץ ארומער באפעלקערונג פון ניט־אידן, וואס זיינען א סך ציכטיקער פון די אידישע, און וואס זיינען באפוצט מיט גרינס און מיט בלו־מען, וועלכע מען זעט ניט אזוי אפט ארום די אידישע הייזער אין געוויסע נאסן.

דאס איז אבער אפשר דערפאר, וואס די אידישע באפעלקערונג איז דא נאך א יונגע, און האט זיך נאך ניט איינגעלעבט אין די נייע באריינגונגען, און האט זיך נאך ניט צוגעוויינט צו באטראכטן די שטריינגע שטאטיקע ריינקייט פארשריפטן ווי א זאך, אין וועלכער יעדער בירגער דארף פערזענלאך זיין פאראינטערעסירט.

דער פאקט אבער איז, אז מיט יעדן יאר ווערט אלץ גרעסער די צאָל אידישע איינ־וואוינער אין שטאט, וואס גלייכן זיך אין דער הינזיכט אויס — מיט די בעסטע גויאים, און עס זיינען שוין דא אידישע נאסן אין די גרוימערע געגנטן אויף דער נאָרט־ענד (ווי מאקריי איסט, למשל) וואס קאנען זיך פארגלייכן מיט די פיינ־סטע און ציכטיקסטע נאסן אין שטאט.

די אלטע און נעריכטער באפעלקערטע אידישע נאסן פוצן זיך אויף אויס ריינער מיט יעדן יאר, — און, איך וויל האפן, אז דער ראזיקער פרילינג וועט עפעס אויך בייטראגן אויף דעם געביט.

און זאָל טאקע אונדער נאָרט־ענד דער־ווייזן, וואס זי קאן אויסטאָן, ניט געקוקט אויף אירע אומגינסטיקע אומשטענדן!

אידן אין גריכנלאנד קריגן גרעסערע סוכסי־דיע פאר שולן

(ספעצ. טעלעג. צו ד״א.וו. דורך „איטא״)

פאלאניקא, מאי 6 (איטא). — די גרי־כישע רעגירונג האט אסגעגעבן די סומע פון איין מיליאן מיט 800 טויזנט דראכ־מעס פאר די אידישע שולן אין גריכנלאנד פאר דעם יאר. דאס איז מיט 400 טויזנט דראכמעס מער ווי ווען ס׳איז פריער.

פראג, מאי 6 (איטא). — דער מונקא־טשער רבי ספירא איז אויפ׳ן וועג קיין ארץ־ישראל, וואו ער האט בדעה צו פאר־ברייגגען פיר וואָכן צייט.

(::)

יוניטעד סינאגאג „באריכטעט דערפאלג

ניו־יארק, מאי 5 (איטא). — ארום 7 הונדערט דעלעגאטן פון נאנצן לאנד זיי־נען געקומען צו דער 18טער יערלאכער קאנווענשאן פון דער „יוניטעד סינאגאגס״ און דער 13טער קאנגרעסשאן פון דער פרייזן ליגע, וואָ סהאבן זיך נעכטן גלייכ־צייטיק געעפנט אין האָטעל קאמאדאר.

ניטן לייוויי, פרעזידענט, האט באריכ־טעט, אז די מ׳טגלידערשאפט פון דער צענטראלער ארגאניזאציע איז אפאר לעצ־טען יאר געוואקסן פון 244 קאנגרעגיי־שאנס ביז 261, און פון 274 „סיסטער־הודס״ צו 268.

(::)

י. מ. ה. א. מאכן נאך געווינסן

די י. מ. ה. א. האט לעצטן שבת באַ־זונט די „וואנדערערס״ אין „בריטיש ראנגי״ מיט 3 צו 0. די אידישע טים, אין אלגעמיין, האט זיך אויסגעצייכנט אין פארלויף פון דער גאנצער צייט וואס די שפיל איז אָנגענאנגען. אין דער שפיל האבן זיך באטייליקט: לו „ראזו״ איידל־מאן, קאהען, קושניר, הערשבערג, טרעס־טער, מערקל, לעפקין, טעפלער, שאפירא, בערלין, קאברינסקי, בערמאק, דיזנער און קאטלער.

לעצטן אוונט האט די י. מ. ה. א. גע־וואונען פון די „נעשאנאלס״ מיט 2 צו 1.

ווינניפעג עלעקטריק קאָ. פארלאנגט שוין איצט א צען־סענט „סטריט קאר פעיר״ צו. יעדער צייט!

דאס אפלייגן פון דעם שטאט דאס אין אנגנומען א באשלוס בנוגע דער אפליקאַ־ציע פון דער ווינניפעג עלעקטריק קאמפאַ־ני פאר א העכערונג אין דעם פרייז פון די סטריט קאר טיקעטס, האט פארארזאכט די פארערונג פון דער קאמפאני פאר נאך העכערע פארלאנגען אויפ׳ן פרייז.

די נייסטע פארערונג פון דער ווינניפעג עלעקטריק קאמפאני איז א צען סענט ״קעש פעיר״, צו יעדער צייט און אונטער אלע אומשטענדן.

די דאזיקע אפליקאציע פאר א נאך מער געהעכערטן פרייז פאר פאר׳ן אויף די סטריט קארס, האט נעכטן נעקראגן מר. מענגנוס פעטערסאן, דער שטאטיקער קלערק, פון מר. עדוואַרד ענדערסאן, קיי., סי., פרעזידענט פון דער קאמפאני, אבער וואס עס איז געווען געשריבן געווארן אין דער אפליקאציע איז דערווייל אומבא־קאנט.

מר. פעטערסאן האט געזאגט, אז דער בריוו פון דעם פרעזידענט פון דער רייכ־ווייי קאמפאני וועט פארגעלייענט ווערן פאר דעם שטאט־ראט קומענדיקן מאנטאג אוונט, און ביז יענער צייט וועט עס ניט פארעפנטלאכט ווערן.

לען, ענדערסאן האט דערקלערט, אז די דאזיקע אפליקאציע האט ער אריינגע־שיקט אויף דעם סמך פון אן ארומענט־שער רעמאנסטראציע, צו וועלכער די פא־ליציי האט ניט דערלאזן.

אידישע ספארטישע יוגנט אין א״י שלאגט בריטישע ספארטס־לייט

ירושלים, מאי 5 (איטא). — דאס איי־דישע יוגנט פון ארץ־ישראל פרייט זיך מיט איר הייגטיקן זיג, ווען אינ׳ם פינאלן קאנקורס צווישן די אידישע אויסגעקלי־בענע ״מכבי״ פוטבאל שפילער און דער בריטישער ״טים״, האבן די אידן געווער־נען מיט 2 צו 1. כאטש צווישן די בריי־טישע זיינען געווען באוואוסטע פוטבאל שפילער. ביי די אידן פארבלייבט אזוי דער פאלעסטינער טשעמפיאן בעכער פאר דעם יאר 1930.

יעקב (קאהן) בערלין דא אויף זיין יערלאכן באזוך מיט נייער טרופע

יעקב (קאהן) בערלין

דער גוט באקאנטער און ווייניפעג שווי־שפילער און פארפאסער יעקב קאהן־בער־לין, פארפאסער פונ׳ם ״מאנץ צום טויט״, איז דא אויף זיין יערלאכן קורצן באזוך מיט א נייער טרופע, און וועט דא צום ערשטן מאל פארשטעלן זיין טרופע קר־מעדיקן פרייטאג, מאי 9טן, אין זיין גרעסטער אויפפירונג ״געגנסטער ליבע״.

אין דער טרופע זיינען איינגעשלאסן: נעלי גרענוויל, דראמאטישע שויספילערן און זינגערן; מישא קאלטונאָף, ליבהאבער שפילער און זינגער; אנא עדעלמאן, פרי־מאדאנא; ליילי שוקין, סובערעטן; ארטור ווינטערס, בוף־קאמיקער; סאל. דזשאזעפ־סאן, כאראקטער קאמיקער, לואי מארקוס, כאראקטער שויספילער, און עני זיגענלאב, סובערעטן.

בילעטן פאר דער אויפפירונג ווערן שוין פארקויפט אין קאסע פון קווינס טעאטער

אראבישע צייטונג זאגט אז רעגירונג באקעמפט ניט גענוג קאָמוניזם

ירושלים, מאי 5 (איטא). — די אראַ־בישע צייטונג ״פאלעשטין״ באקלאגט זיך למאי די רעגירונג באקעמפט ניט גענוג ענערגיש דעם קאמוניזם, וואס פירט צו זיין פארשפרייטונג אין לאנד.

א קאנפערענץ פון אראבישע יוגנט קלו־בען האט באשלאסן צווארפן א פאר־איינטיקן צוואמענפאר פון אלע מוסולמ־מאנישע און קריסטלאכע יוגנט ארגאניזא־ציעס פון לאנד, צו פארערן פון דער רעגירונג די עפענונג פון די מוסולמאנישע יוגנט קלובן, געשלאסן פון דער מאכט נאך די ראיאטן; צו באגנאדיקן די פאר־אורטיילטע צום טויט אראבער, און צו באפרייען דעם אראבישן פירער אמדי הוסייני.

די פאליציי אין ירושלים האט נעכטן ווידער מאביליזירט אלע אירע קרעפטן, צוליב א פאראויסגעזעענער קאמוניסטי־שער דעמאנסטראציע.

אידישע ספארטישע יוגנט אין א״י שלאגט בריטישע ספארטס־לייט

ירושלים, מאי 5 (איטא). — דאס איי־דישע יוגנט פון ארץ־ישראל פרייט זיך מיט איר הייגטיקן זיג, ווען אינ׳ם פינאלן קאנקורס צווישן די אידישע אויסגעקלי־בענע ״מכבי״ פוטבאל שפילער און דער בריטישער ״טים״, האבן די אידן געווער־נען מיט 2 צו 1. כאטש צווישן די בריי־טישע זיינען געווען באוואוסטע פוטבאל שפילער. ביי די אידן פארבלייבט אזוי דער פאלעסטינער טשעמפיאן בעכער פאר דעם יאר 1930.

אהרן סאפירא וועט קומען אהער צו יובילי פייערונג פון בית־יתומים

אהרן סאפירא, ברימטער פארמערס קאָ־אפעראטיוון און באזונדערס ווייץ־פול ארגאניזאטאר, וועט זיין דער גאסט פון מערב קאנאדער אידן ביי דער יובילי פיי־ערונג פון בית־יתומים, אין וואקער טעאַ־טער, יוני 29טן.

אויף דער איינלאדונג פון בית־יתומים צו אים, האָט מר. סאפירא טעלעגראפירט צו מר. אסאווסקי אז ער נעמט עס אָן מיט דער גרעסטער צופרידנ־הייט, און סיידן עפעס אויסערגעוויינלאַ־כעס וועט פאסירן צו פארהאלטן אים, וועט ער קומען צו דער פייערונג. מר. סאַ־פירא, ווי באקאנט, איז אליין אויסגע־וואקסן אין א בית־יתומים, און האט דער־פאר א באזונדערס וואורימע באציאונג צו דעם פארם אנשטאלט.

ביי דער פייערונג וועלן אויך זיין אלע געוועזענע פרעזידענטן פון דעם אנשטאלט אליינשליסלעך אלען בראנפמאן פון מאנט־רעאל. עס וועלן אויך זיין פארטרעטער פון אלע אידישע קהלות פון מערב קאנאדע, ווי די נאענטסטע מחותנים ביי דער שמחה דארף פארבייטונגען צו דער גרויסער פיי־ערונג נייען דערווייל אָן איז פולן שוואונג, און עס וועט דערווארטעט, אז דאס זאָל זיין איינע פון די גרעסטע זידישע פייע־רונגען אין מערב קאנאדע. מער איינצלהיי־טען וועלן מיט דער צייט אנאנסירט ווערן פון דעם פארם אין דער וועכנטלעכער פרעסע.

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

דינסטאג, מאי 6

שוועסטער אוונט פון ליידים רומ. היב. סיק בעג. סאס., אין פרץ־אינסט. לעקציע פון דר. ב. וויקטאר, 8.30 אוונט.

באריכט פון מרס. א. זלאבינסקי ביי מר־טער־פאראיין פון ת״ת 8.30 אוו., אין ת״ת

לייען קרייז פון מוטער פאראיין פון פרץ־שול ביי מרס. הינאוו, 294 טשארלס סט. 2.30 נ. מ.

מיטוואך, מאי 7

עפנטלאכע טיי פארטיע פאר די אידי־דישע שולן אין פוילן, אין פרץ זאל, 3 נ. מ. ביז שפעט, אויפזיכט פרויען קאמ

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—53 213
Winnipeg — Manitoba

די וויניפּעגער עקסיבישאָן אויף דער נאָרט-ענד

מעיאָר וועכס אנאָנס ביי דער פארזאמלונג פון נאָרד-וויניפּעגער שטייער-צאָלער זונטאָג אונט, אז די געפּלאנטע "עקסיבישאָן" וועט געבויט ווערן אויף דעם אלטן פּלאַץ, אויף סעלקירק עווע., וועט אויפגענומען ווערן מיט צופרידנהייט פון דער נאָרט-ענדער באפעלקערונג, און, מיר גלויבן, אז סוף-כל-סוף וועלן די ביידע פון אנדערע טיילן פון שטאָט אויך זיין צופרידן מיט דעם באשלוס, אויף וועלכן, וויי מעיאָר וועכ פארזיכערט, אלע צדדים וואס האָבן צו טאָן מיט דעם ענין זיינען איינגענאגען.

שוין יאָרן לאנג, אז די וויניפּעגער נאָרט-ענד קעמפט פאר דעם, אז די "עקסיבישאָן" זאָל צוריק אויפגעבויט ווערן אויף איר אלטן פּלאַץ. דאָס איז באטראכט געוואָרן פאר וויכטיק ניט נאָר פונ'ם שטאנדפּונקט פון די נאָרט-ענדער געשעפטסלייט, נאָר אויך אין די אינטערעסן פון דער גאנצער שטאָט: יעדער אנדער פּלאַץ וואָלט געמוזט קאָסטן אַ סך טייערער אין ארויסלייגן אַ נייע לאַד אויף די פּרייצעס פון די באַלעסטיקטע מיט שטייערן וויניפּעגער שטייער-צאָלער. דערצו איז שווער צו געפינען אַן וויניפּעג נאָך אזא פּלאַץ מיט אזעלכע אייסגעצייכנטע קאָמוניקאַציע מיטלען, ווי דאָס אלטע "עקסיבישאָן" פּלאַץ אויף סעלקירק עווע., וואָס ווערט באדינט מיט צוויי טראַמוויי לינעיס און קאָן דערגרייכט ווערן דורך א גאנצער צאָל ברוי-קירטע גאסן.

אָבער אלע וואָס האָבן צו טאָן מיט אויספורעמען דאָ די געזעלשאפט-לאכע מיינונג, איינשליסנדיק די צוויי טעגלאכע ענגלישע צייטונגען, האָבן די גאנצע צייט עקשנות'דיק געקעמפט קעגן דעם אלטן "עקסיבישאָן" פּלאַץ, א דאנק זייער אלעמענט איינפלוס. האָבן די מייסטע וויניפּעגער שטייער-צאָלער אין 1928 געשטימט פאר דעם קילדאָנען מוניציפּאַלן גאָלף-פעלד ווי א פּלאַץ פאר דער "עקסיבישאָן". אוטאָריזירנדיק דעם שטאָט-ראט אויסצו-געבן די נויטיקע סומע פון 800 טויזנט דאָלאר פאר דער איינאָרדענונג פון דעם פּלאַץ.

ווען עס איז אָבער דערנאָך געקומען צו דער פארווירקלאכונג פון דעם פּלאַץ, וואָס וואָלט אנב אריסגעפירט די "עקסיבישאָן" געבויט אויפ'ן חשבון פון וויניפּעגער שטייער-צאָלער אין אן אנדער מוניציפּאַליטעט, האָט זיך ארויסגעוויזן, אז די שטייער-צאָלער, וואָס האָבן געשטימט פאר'ן קילדאָנען פּלאַץ, זיינען שאַרק מיסאינפאָרמירט געוואָרן וועגן דעם ענין. א סך שטעדטנגען פאר דער פארווירקלאכונג פון דעם פּלאַץ, וועלכע מען האָט פריער פארזעגען, זיינען ארויפגעשוואומען (אגב האָט "דאָס אידישע וואָרט" אויף א צאָל פון זיי נאָך פריער אָנגעוויזן). דאָס ערגסטע איז געווען, וואָס, ווי עס האָט זיך ארויסגעוויזן, איז דאָס אסגנירט פאר דעם צוויט ווייס ניט געווען גענוג פאר דער איינאָרדענונג פון דער "עקסיבישאָן" אויפ'ן קילדאָנען פּלאַץ.

פאר איבער א יאָר צייט איז אָנגעפירט געוואָרן א ביטערער קאמף וועגן דעם ענין. די פרעסע האָט שארף אטאקירט די אלדערמען "וואָס פירן ניט דורך די אינסטרוקציעס פון פּאַלק" אונטער אלע אומשטענדן. מען האָט זיך געוואָרפן אין אלע זייטן צו זוכן פּלעצער פאר דער "עקסיבישאָן", אבי ניט דעם אלטן פּלאַץ, אויף סעלקירק עווע., וואָס געפינט זיך קאָנטיק אין א צו ארימען גענגט, — אן ארימקייט מיט וועלכער מען וויל זיך קאָנטיק באַ-האלטן פון די געסט וואָס קומען צו אן "עקסיבישאָן"...

די זוכענישן האָבן זיך אָבער מיט נאָרנישט ניט אויסגעלאָזן, — די אלע פּראָיעקטן האָבן געמוזט קאָסטן זייער טייער, איבער די מיטלען פון שטאָט. דערצו האָט זיך ארויסגעוויזן, אז די רייכערע געגנטן פון שטאָט, וואו עס זיינען דאָ פרייע פּלעצער, וועלן באקעמפן יעדן פארזוך צו באשיינ-קען זיי מיט דער "עקסיבישאָן": זיי ווילן ניט האָבן ביי זיך דעם טומל פון אן "עקסיבישאָן", און זיינען מוחל די פרנסות.

און אזוי ווי די קענגערשאפט צום קילדאָנען פּלאַץ אין סיטי האָל האָט אָנגעהאלטן ניט געקוקט אויף די שארפע אטאקעס פון דער פרעסע, און אזוי ווי צום סוף האָבן זיך אפנים אלע איבערצייגט אז דער פּלאַן קאָן ניט דורכגעפירט ווערן, — האָט מען זיך צום סוף געמוזט בויגן און ווענדן זיך ווידער פאַרט צום אלטן, סעלקירק עווע., פּלאַץ, — אָדער ניט האָבן קיין "עקסיבישאָן".

די ארימע נאָרט-ענדער וויניפּעגער באַפעלקערונג איז ניט אזוי אויס-געאיידלט, אז זי זאָל מורא האָבן פאר דעם טומל פון דער "עקסיבישאָן". זי איז פאראינטערעסירט, אז פאר די שטייערן, וואָס זי וועט צאָלן פאר דער איינאָרדענונג פון דער "עקסיבישאָן" זאָל זי געניסן אויך עטוואָס פון די פאַרדינסטן וואָס זי קאָן ברייגנען, — און פרנסה איז אויף דער נאָרט-ענד זייער א וויכטיקער ענין און ברענענדיקע פראגע.

זי וועט דערפאר זיין זייער צופרידן מיט דער "עקסיבישאָן", באזונ-דערס ווען די "עקסיבישאָן "אויפ'ן אלטן פּלאַץ מיינט אַ סך וויניקער אויס-גאבן פאר דער שטאָט און א קלענערע לאסט פאר די שטייער-צאָלער.

פון דעם לעצטן וועלן, נאַטירלאך, גלייך געניסן אלע בירגער פון שטאָט. זיי וועלן געוויגען אויך מיט דעם, וואָס דערמיט וועט געמען א סוף צו דער פאַרפּלאָנטערטער פראגע, און וויניפּעג וועט קריגן אן "עקסיבישאָן", וועלכע די וויניפּעגער בירגער, ווי דער לעצטער פּלעביסיט האָט געוויזן, ווילן דאָ האָבן.

דער בודזשעט — אן ענטפער אויף געפילן פון אנטריסונג אין קאנאדע

ווען פרעמיער קינג איז דאָ ניט לאנג צוריק געווען אויף זיין טור איבער'ן לאנד האָט ער, פראטיידיקנדיק די טאריף פּאָליטיק פון זיין רעגי-רונג קעגן מר. בענעטס אטאקעס, באטאָנט, אז קאנאדעס האנדלונגען טאָרן ניט דיקטירט ווערן פון אימעצנס אנדערש טאריפ פּאָליטיק, נאָר בלויז פון קאנאדעס אייגענע אינטערעסן. אזוי קאָן קאנאדע ניט לאָזן דיקטירן זיך פון וואשינגטאָן, און באשטימען טאריפן אין אנקלאנג מיט טאריפן וואָס אמע-ריקע באשטימט קעגן קאנאדע.

אין זיין בודזשעט רעדע האָט מר. דאנינג אויך באטאָנט, אז ס'איז ווייס פון זיין געדאנק צו באשטימען וועלכע ס'איז "נקמה טאריפן", אָדער צו פירן א וועלכע ס'איז טאריפן מלחמה "וואָס קאָן פירן צו קאטאסטראָפא-לע רעזולטאטן".

מען קאָן אָבער פאַרט ניט זאָגן, אז מר. דאנינגס טאריף ענדערונגען זיינען אויסשליסלאך אויסגערעכנט אין די אינטערעסן פונ'ם קאנאדער גע-ברויכער אין קאנאדעס גרעסערן האנדל מיט דער אימפּעריע. עס איז זיכער, אז ער איז פאַרט אין א גרויסער מאָס געצילט קעגן די שטאטן, באזונדערס אויף וויפל ס'איז שייך די "קאָנטרווייליינג" טאריפן אויף א צאָל אַרטיקלען, וואָס צאָלן אמעריקע מיט אירע אייגענע טאריפן אויף די אַרטיקלען, וועלכע זי האָט געהעכערט די טאריפן.

עס זעט אזוי אויס, אז מר. קינג האָט זיך אויף זיין טור איבערצייגט, אז קאנאדער באפעלקערונג נעמט ניט אזוי פילאָזאָפיש אמעריקעס טאריפן וואנט קעגן קאנאדע. איר בעסטן קונה אויפ'ן וועלט מארק, די שטיטס אין קאנאדע איז א גאנץ שאַרפע, און מר. דאנינג האָט געמוזט אָט די שטימונג כאטש אין א געוויסער מאָס צופרידן שטעלן.

דאָס איז פאר דער רעגירונג באזונדערס וויכטיק איצט, ווען עס שפירן זיך נייע וואלן אין דער לופטן. און זי האָט געמוזט מיט עפּעס אָפּשוואכן די אמאקעס פון די קאנסערוואטיוון, וואָס זייגען הויפּטזאכלאך געצילט אויף אָט דעם פונקט.

אויף דעם הר הצופים

פון י. אייגער

היינט האָבן מיר באזוכט דעם הר הצופים אויף דער איינלאדונג פון דעם אר-דישן אונ'יווערסיטעט, אָדער ריכטיקער: פון דער אונ'יווערסיטעט ביבליאָטעק, כדי אנקוקן די נייע געביידע וואָס מען האָט פאר דער ביבליאָטעק אויסגעבויט. דער ווייזט האָט ביי יערן ארויסגערופן א גאנ-צע רייע ערינערונגען און געשטאלטן. ניט מער ווי פינף יאָר זיינען אריבער. דאָס איז געווען דעם 1טן אפּריל, 1925 ווען דער גרויער, אבער נאָך ענערגישער געזיכט פון לאָרד באלפור, וועלכער איז געווען אנ-געטאָן אין אן אונ'יווערסיטעט מאנטל האָט געהאלטן זיין היסטאָרישע רעדע, וועלכע איז געווען א זעלטענער אויסדרוק פון טיפער, אינטוייציקטער פריינטשאפט צום אידישן פאָלק.

איך דערמאָן זיך: עס האָט געבלאָזן א פרילינגס-ווינט, פון די ווייטע מואב-בערג, וועלכע האָבן געזונקען אין בלויען רויך, דאָס זיך-בולט אויסגעייכנט דעם קאָנטור פון דם המלח און דער שיינער גע-זיכט פון דעם "נביא'ישן בריטאנער" איז געווען באלויכטן דער פּלי-רויט פונ'ם זון אונ-טערגאנג. נאָר אין יענעם-מאָמענט האָט זיך גערוכט, אז דאָס איז ניט קיין אונ-טערגאנג, נאָר אן אויפגאנג פון א גרויסער פייערדיקער זון...

ניט מער ווי פינף יאָר, אָבער וויפיל האָט מען איבערגעלעבט! דער זעלבער הר הצופים, דער זעלבער אופּפאַרגלייכ-לאכער ווייטער לאנדשאפט, נאָר ארום די אויגן פונ'ם אומבאקאנטן, אנאנימען ארץ ישראל אידן מערקן זיך קנייטשן. ניט קיין טיפע, ניט קיין שארפע, און דאָך ווען מען קוקט זיך קוקט זיך נוט אין זעט מען זיי גאנץ קלאָר. אָט די קנייטשן זיינען געו-וואָרן פאר די לעצטע פינף יאָר. דער אר-דישער שיקזאל האָט פאר דער דאָזיקער צייט ווידער נעמאכט, ווי געוויינלאך, עס-לאכע זיגזאגן; ווידער האָט ער צוגעשיקט א שווערן נסיון, אויף דאָס מאָל דורך די פאַרשטייער פונ'ם "פריינדלאכן ענגלישן פאָלק", וועלכע האָבן זיך באטייליקט דער פאָלעסטינער אונטערזוכונגס קאָמי-סיע. נאָר אויס עצות! דער מאָגן פון אל-טן אידישן פאָלק וועט דאָס אויך אר-בערקאָכן אז דער "עס קשה עורף" וועט ניט אָפּטרעטן. וועט זיך ניט אָפּשרעקן און ניט מותר-זיין אויף זיין זאך. מער אָדער ווייניקער מיט אן אומגינסטיקער רעזאָלוציע — דאָס וועט ניט ענדערן דעם ציל און ריכטונג און וועט ניט אָפּשוואכן די אנשטריינונגס.

די אונ'יווערסיטעט פארוואלטונג האָט איינגעלאדן די זשורנאליסטן זיי זאָלן באַ-זוכן די נייע געביידע פאר דער נאַציאָנאַ-לער אונ'יווערזיטעטס ביבליאָטעק. די ביב-ליאָטעק רופט מען אויף דעם נאָמען פון דוד וואלפסאָן, ווייל מען האָט זי געבויט אויף דעם געלט וואָס וואלפסאָן האָט גע-לאָזן פאר דעם דאָזיקן צוועק. זי איז גרויס און שיין און האָט ניט קיין גלייכן צו זיך אויף דעם גאנצן נאָענטן מזרח. דער ביכער מאָגאַזין איז געבויט אין דריי שטאָק, די דיילן זיינען פון גלאָז און די בוך ברעטער — פון מעטאל. צווישן די דריי-סיק צימערן פון דער געביידע זיינען פאראן דריי פייער פעסטע צימער'ן פאר מאנוסקריפּטן, גרויסע לעזע-זאָלן, שפּע-ציעלע צימערן פאר באזונדערע ביבליאָ-טעקן און פארשיידענע וויסנשאפטס צוויי-ון. דאָס מאכט א קאָלאָסאלן איינדרוק און די געביידע אין אן אנדער זייט פון א גייסטיקע באפרידיקונג. דאָס אויסבויען האָט געקאָסט 39,000 פונט און דאָס אויסמעבלען — 9,000 פונט.

די ביבליאָטעק פארמאָגט איצט ביי א פערטל מיליאָן ביכער, שוין קאטאלאָגא-ירטע, וואָס שטייען אויף דיר בוך-ברעטער. פון זיי 92,000 אין דייטש, און 40,000 אין ענגליש. לויט די וויסנשאפטלאכע אפּ-טיילונגען: ביבליאָגראפיע און פּרעסע — 6,700 ביכער; פילאָזאָפיע און פסיכאָלאָ-סיע — 9,700; רעליגיע — 5,500; סאָ-ציאָלאָגיע, יוריספּרודענציע און פּעדאָגאָ-גיק — 22,600; פילאָלאָגיע — 5,200; נאָטורוויסנשאפטן און מאטעמאטיק — 11,700; מעדיצין — 20,600; קונסט — 6,000; געשיכטע און געאָגראפיע — 16,000; אידישע ליטעראטור — 36,000; ניט-אידישע ליטעראטור — 24,600 א. נ. א. די ביבליאָטעק דעהאלט רעגולמעסיק 1,500 פּעריאָדישע אויסגאבעס, פון זיי — 437 יודאיקא, 330 מעדיצין, 165 סאָ-ציאָלאָגיע און סאָציאָלע פראגן, 124 נאָ-טורוויסנשאפטן, 54 געשיכטע, 34 דערציי-אונג און 29 קונסט.

די ביבליאָטעק האָט אן איינענע בוכבינ-דעריי, ספּעציעלע צימערן פאר קאטאלאָגי זאציע, א ספּעציעלער זאל פאר אריענטא-לישער וויסנשאפט, און וועלכן עס געפינט זיך די באקאנטע גאָלדציהער'ס אראבי-שע ביבליאָטעק פון 6,000 בענדער, א צי-מער פאר ביבליאָגראפיע. וואו מען קאָן זעען מערקווירדיקע אויסגאבעס אויף דעם דאָזיקן געביט. ווי צום ביישפּיל, צוויי בענדער מיט 24,000 נעמען פון נאטור-וויסנשאפטלאכע צייטשריפטן, צוזאמענ-געקליבן פון ראבערט מאָנד (בודער פון לאָרד מעלטשעט), אָדער די ביבליאָגראַ-פיע פון אלע ארויסגעגעבענע ביכער אין אמעריקע פאר די לעצטע 20 יאָר. דאָס בוך אנטהאלט 3,150 זייטן און 600,000 נע-מען פון מחברים.

די ביבליאָטעק פארמאָגט ביי 200 ביב-ליאָגראפישע זעלטנהייטן, אונטער זיי 17 פון די ערשטע דרוקערייען (אינקונאבולן) 650 מאנוסקריפּטן (איינע פון יאָר 1225), 6,000 אויטאָגראפן און פארטראָטן פון באקאנטע אידישע פערזענלאכקייטן, צוויי-שען זיי — דיכטער היינע'ס בריוו, אין וועלכן ער באדויערט וואָס ער האָט זיך געטויפט, דער אָריגינאל פון איינשטיין'ס רעלאטיוויטעט טעאָריע, די אויטאָגראפן פון ווילנער גאון, ר' עקיבא איינער, דיזראַ-עלי אין פיל אנדערע.

ביי דער ביבליאָטעק איז באשעפטיקט א שטאָב פון 29 מענשן; אן דער שפּיץ שטייט דר. הוגא בערנאַמן, געוועזענער ביבליאָטעקער פון פראגער ביבליאָטעק. ער לעזט אויף לעקציעס אין דעם אונ'יווער-סיטעט איבער דער נייער מאָדערנער פּי-לאָזאָפיע. דער בודזשעט וועדט געדעקט פון דעם אונ'יווערסיטעט. אין פיל אנדערע לענדער עקזיסטירן קאָמיטעטן פון פריינט פון דער נאַציאָנאלער ביבליאָטעק, אָבער ניט אלע פירן זייער סיסטעמאטיש. הויפּט-זאָלאַר, יחידים-פריינט, וועלכע פרעגן ניט פריער אין שיקן אָפּט צו ביכער, וועל-כע האָבן ניט קיין שום ווערט פאר דער ביבליאָטעק.

דאָס באזוכן אין אלע צימערן פון דער געביידע האָט פארנומען ניט-ווייניק צייט. דר. בערנמאַן האָט אונז באגלייט אין האָט געגעבן אויספירלאכע דערקלערונגען. ענ-לאך, שוין צו נאכט צו זיינען מיר ארויף אויף דעם פלאַכן דאך פון דער געביידע פון דעם אונ'יווערסיטעט, וועמענס טע-ריסאָריע פארנעמט א שטח פון 200 דר-נאָם בארן (50 אקער). מען האָט זיך דערמאנט אין די צוויי גרויסע נפטרים — אין פּראָפעסאָר הערמאן שאָפּירא, וואָס איז פארבונדן מיט דער אידייע פונ'ם אר-ניווערסיטעט און דער נאַציאָנאלער ביב-ליאָטעק. מיר בויען, מיר בויען טאָג-טעג-לאך און דאָס איז אלץ ווילן די שונאי ישר-אל מאכן צו נישט, אויסשליסלאך אויס ראסן-האס. ביז ווען וועט דאָס זיין אזא שרעקלאכער, גרויזאמער פאקטאָר אין לע-בען פון אידישן פאָלק?

אויף דער גרויער אלטער שטאָט זיינען רואיק געפאלן ווידערשיינען פון דער פאר-גאנגענער זון. עס איז געווען מאָרגע שטיל ארום. — אלע געשפּרעכן האָבן זיך אָפּ-געהאקט, יעדער איינער איז געשטאנען פארטיפט אין זיינע סענטימענטאלי-טרויי-עריקע מחשבות.

מיינע פערציק יאָר לעבן
— און —
:: צוואנציק יאָר רבנות ::
פון הרב אשר זילבערשטיין

עלפטער קאפּיטל

ווען מען רעדט וועגן אידישן מסור, קאָן מען דיינקען אז דאָס איז געווען א פארברעכער, וואָס האָט זיך געשעמט מיט זיין פארברעכן, פונקט ווי א גנב שעמט זיך מיט זיינע גנבות, — אָבער דאָס איז ניט דער אידישער מסור, — אידן מסור'-לאך, וואָס אז מ'האָט אים געזאָגט "מסור" איז ער געווען גרייט אין בלוט אריין, איז געווען א סך, אָבער ס'איז א סברא אז זיי האָבן קיינמאָל ניט גע'מסר'ט, זיי פלעגן נאָר ארומגיין זיך באַרימען און זיך שווערן מיט שבועות אז זיי וועלן מסר'ן און, פארשטייט זיך, אז דער וואָס שווערט אז ער וועט מסר'ן, דער וועט שוין זיכער ניט מסר'ן. זיי פלעגן נאָר האָבן הנאה פון זייער איינענער ברייטקייט אז — ער וועט באוואָרן די "גובערניע" מיט "פּראָשעניעס" — בשעת ער האָט זיך ניט גע-קאָנט חתמ'ענען אויף רוסיש און אז, — צען טויזנט קערבלאך זאָל אים קאָסטן און ער מוז אים ווייזן ווער עלטער איז! ווען ס'איז שוין געווען דאָנערשטאָג אויף דער נאכט און ער האָט נאָך אלץ ניט געהאט קיין מעל אויף חלה, און אז — ער וועט דעם גובערנאטאָר אויסרייסן די באָרד! — ווען ער פלעגט זיך דערשרעקן פאר דעם קלענסטן סאָבטניק. ביי אונז איז געווען א איד, אין יענעם דור, וואָס פלעגט שטענדיק ארומגיין שרעקן די וועלט. "איך וועל זיי ווייזן!" און עס האָט זיך שטענ-דיק ביי אים ארויסגעזעען א ווייסער בוינן פאפּיר פון בוזעם, וועלכעס האָט געהייסן, אז אָט גייט ער שוין און שרייבט א "פּראָשעניע". אָבער מען פלעגט זאָגן אז דאָס איז ער אלע יאָרן ארומגענאנגען מיט דעם זעלבן בוינן פאפּיר און האָט אים קיינמאָל ניט אויסגענוצט.

— עס האָט זיך עפּעס אמאָל יאָ געמאכט, אין יענעם דור, אז עפּעס א פאָר מענשן אויף וועלכע מ'האָט ארויפגעלייגט "קופּעטשעסטווא" (הויכן איינקונפטס-שטייער) האָט פארדראָסן אויף זייערע שכנים, אלמאי יענע האָבן זיך אויסגערייט דערפון און האָבן זיי גע'מסר'ט און מ'האָט אויף זיי אויף ארויפגעלייגט דאָס זעל-בע. דאן האָט מיין זיידע געשיקט די שמשים קלאפּן אין שול אריין און מ'האָט גע-בלאָזן שופר און די מאַמעס וואָס האָבן געהאט טייערע קינדער זיינען זיך צעלאָפן פון שטאָט און מ'האָט צוויי מענער מיט א פרוי, די מוסרים, אריינגעוואָרפן אין חרם. דאן, שוין פאר מיין דור, האָט א איד אויסגערונגען ביים אנדערן אידן די קליידער פון פריץ, האָט מען אים אָנגעטאָן עניים קשים, אלע מאָל פלעגט ווערן אן איינגעלויף, אז דאָס שלאָגט מען אים, דעם הולטיי, און אלעמאָל פלעגט מען לויפן אין שול, אז דאָס נייט מען אים ווארפן אין חרם איבעראייעס.

דאָס זיינען ניט געווען קיין מוסרים, זיינען געווען גלאט-זיך פּאסקודנע אידן.

— דעם אמת'ן מסור האָט מען ניט געשלאָגן, אים האָט מען ניט געוואָרפן אין קיין חרם, אים האָט מען געגעבן — דעם גרעסטן כבוד אין די אויגן. כאָטש ער האָט געוואוסט וואָס אידן דיינקען וועגן אים און וואָס אידן רעדן וועגן אים, אז אידן האָבן וועגן אים ניט קיין חויבע מיינונג ווי וועגן א משומד און אפשר נאָך ערגער. און כאָטש ער האָט געוואוסט אז דעם כבוד וואָס מען גיט אים אין די אויגן איז דער זעלבער כבוד וואָס מען וואָלט געגעבן אויף דער מינוט אז גזלן, א מערדער, אז ער זאָל ניט טשעפּען האָט דאָס אים ניט געאָרט, ער איז, אדרבא, געווען צופרידן דער-פון וואָס אידן דיינקען וועגן אים אנדערש און רייד'ן מיט אים אנדערש, וואָס זיי שעלטן אים הינטער די אויגן און חנפ'ענען אים אין די אויגן, און ווען מ'פלעגט אים ריידן א שידוך פאר זיין קינד, פון דער פרעמ'ר, און ער האָט זיך געריכט אז מען וועט מסתמא אָנריידן אויף אים, פלעגט ער אריינגיין צום רב און פאדערן ביי אים א ברי'ון אז ער איז דער פיינסטער מענש אין שטאָט און דער רב פלעגט זאָגן: אָך, מיט'ן גרעסטן כבוד! צוליב אייך? אין ער האָט געזעען ווי דעם רב ציטערט די חאנט בשעת ער שרייבט דאָס. ער האָט געוואוסט וואָס דער רב דיינקט וועגן אים בשעת מעשה און פארוואָס דער רב טוט דאָס. נאָר עס האָט אים נארנישט ניט גע-ארט. ער האָט ניט געוואָלט דער רב זאָל דאָס אים טאָן פאר כבוד, נאָר פאר מורא — מורא פאר אים. דאָס איז דאָס איינציקע וואָס האָט אים צופרידנגעשטעלט. קיין כבוד האָט ער ניט געדאַרפט, ער האָט געלאכט דערפון, ווייל בשעת מ'האָט נאָך א גוי-גונג צו כבוד קאָן מען קיין מסור ניט זיין, און ווען אונזער מסור (א דור פאר מיי-נעם) האָט פּלוצים אָפּגענאָלט די באָרד איז געפאלן א פחד אויף דער שטאָט, ווייל אָפּגאָלן די באָרד אין יענער צייט האָט געמיינט צו זאָגן: שוין! מיך ארט שוין ניט אייערע קללות און מיך ארט שוין ניט אייערע טרערן, מיך ארט שוין ניט אז איר וועט ווארפן שטייגער נאָך מיין לויה און מיך ארט ניט אויב איר וועט מיך אפילו לייגן הינטערן פּלויט און מיך ארט ניט אויב איך וועל אָנווערן יענע וועלט און מיך ארט ניט אויב מ'וועט מיך ברענען אין גיהנום, — איך בין א מסור! זאָל אייך ווארפן דאָס הארץ מיט די ציין אין מויל פאר מיר!

און ווען אידן זיינען געווען אין אן עת-צרה איבער אים, ווען אייניקע האָבן אין פּוילישן "מיאָטעזש" (אויפשטאנד) צוגעשטעלט פּולווער צו די פּוילישע מיא-טעזשניקעס און ער האָט דאָס דערנאָך גע'מסר'ט צו דער רוסישער רעגירונג און די אידן האָבן באהאלטן דעם פּולווער אויפ'ן שולגער בוידעם און ער איז געגאנגען מיט פּאליציי און האָט דאָס געכאפּט אין די צאָנצעס שטאָט מיט'ן רב זיינען געלאָפן אויף דעם פּוליקן אָרט און געריסן קברים און ווייבער און קינדער האָבן געציטערט פון טויט-שרעק, האָט ער דאן ערשט געפילט אז ער איז! ער האָט דאן געפילט דעם זעלבן פארגעניגן וואָס דער וואָלף קאָן מסתמא פילן בעת ער נייט אריין אין א טשערעדע שאָף און די שעפּעלאך צעשרייען זיך אלע פון טויט-שרעק. און ניט נאָר האָבן אים ניט געארט די קללות און ניט נאָר האָט אים ניט געארט וואָס א גאנצע שטאָט האָט געבעטן דורך די מתים דעם טויט אויף אים, — ער וואָלט געווען גע-קאָנט זיך באזונדערס נוקם זיין דערפאר — נאָר דאָ האָט ער דערנרייכט זיין גאנצן תיקון, זיין גאנצע שלימות: א גאנצע שטאָט שעלט מיך! א גאנצע שטאָט בעט דעם טויט אויף מיר! אפנים אז דאָס הייסט גוט גע'מסר'ט! און איך בין טאקע, ווייזט אויס, דער אמת'ער מסור!

ער האָט אויך ניט גע-ד'ארפט קיין מאכט. ער האָט געלאכט פון מאכט. מאכט, הייסט האָבן די מאכט איבער יענעם און אין א געוויסער מאָס יוצא זיין פאר זיי. דער מסור האָט דאָס ניט געוואָלט, און האָט דאָס ניט געד'ארפט. ער האָט געוואָלט, אז די מאכט זאָל האָבן יענער, נאָר גאנץ קהל מיט אלע זיינע מאכט-האָבער זאָלן פאר אים מורא האָבן.

מורא פאר אים איז אויף געווען פּשוט זיין פרנסה. דער מסור האָט דאָך ניט געהאט קיין באשטימטע פּראָפעסיע אָדער, וואָס ניט איז מסחר, ער האָט דאָך טאקע פּשוט געד'ארפט מאכן א לעבן פון מסור'יי, איך דיינק, אז ס'איז ניט אמת דאָס וואָס מען פלעגט מיינען אז די רעגירונג צאָלט אים. ער פלעגט מסתמא גיכער לעבן פון די גרויסע וואָלד-סוחרים, וואָס האָבן געהאקט קאזיאָנע, וועלדער און פלעגן אָפּט א טעות האָבן און האקן, ניט דאָרט וואו מ'האָט געקויפט און ניט וואָסערע בוימער מ'האָט געקויפט און ניט וויפל מ'האָט געקויפט... אָדער די פאָדריאָרטשי-קעס צו דער ארמיי וואָס האָבן זיך געהאט זייערע טעות'ן... אָדער ירי גרויסע אידישע פאָסעסאָרן וואָס האָבן ארענדירט טויזנטער מאָרגעס ערד ביים פריץ אויפ'ן נאָמען פון א גוי וועלכער איז טאקע געווען ביי דעם זעלבן פאָסעסאָר א שמייר-סער... — דאָרט האָט ער נעמוזט נעמען א מנה-פיה און קיין געלט וויל מען ניט געבן, סיידן מ'האָט מורא...

גאנץ אנדערש איז געווען דער תקיף. ער האָט געוואָלט האָבן די מאכט און ארויסגעקוקט מ'זאָל אים רופן אונטער די אויגן מיט א "רייש" און נאָך זיין טויט, צו זיין לויה, זאָלן זיין פארמאכט אלע קלייטן און זאָל האָבן עולם-הבא, נאָך אפשר מיט א דעה און אפשר אפילו מיט אביסל תקיפות... ער, ווען ער האָט אפילו געטאָן אזעלכעס וואָס האָט געהאט א ריח פון מסירה, האָט ער דערפאר אויך גע-וואָלט כבוד. על-כל-פנים, פלעגט ער געוויס דיינקען, היט ער דאָך אָפּ אז קיין "אייד'לער" יונגערמאן זאָל ניט ארייגאָפן אין נאכאר, און ווי, ווייט מעגלאך, זאָלן גיין נאָר בעלי-מלאכה'ס... און מערקווירדיק, לויט ווי איך האָב זיך דער-גריבלט, האָט זיך זיין מאכט געשטיצט מייסטנס אויף די בעלי-מלאכה'ס.

אָבער אויף פאַרשטיין ווי אזוי בעלי-מלאכה'ס שטיצן די מאכט פון דעם מענשן וואָס כאָפּט שעפּעלאך פון זייער טשערעדע, מוז מען וויסן די לאנע פונ'ם אידישן בעל-מלאכה אין יענער צייט.

(פאָרזעצונג פרייטאָג)

ווי אזוי געוואוינהייטן ווערן אמאָל ביי א מענשן א צווייטע נאטור

וואָס דאָס באשטעטיקט שלמה-המלכ'ס הרגל געשה טבע

פון י. מאלין

נאָך מיט טויזנט יאָר צוריק האָט דער קלוגער שלמה געזאָגט דאָס ווערטל: הרגל נעשה טבע, — די געוואוינהייט ווערט אָפּט ביי מענשן א צווייטע נאָ-טור. א מענש מעג זיך געבוירן ווערן מיט גוטע אייגנשאפט זאָן אזא איינער וואָלט געקאָנט זיינע יאָרן אויסלעבן בכבוד, אויב נאָר ער זאָל לעבן צווישן ערלאכע מענשן. ווען אָבער דאָס שיקזאל שטויסט אים מיט גוואלד אריין אין א געזעלשאפט פון שלעכטע חברים, מוז זיך זיין כאראקטער מער אָדער וויניקער ענדערן. ניט ווענ-דיק ווערט ער אָנגעשטעקט פון זיינע פאר-דאָרבענע חברים, נעמט זיך אָן פון זיי און טוט זיי נאָך. אויף וועמענס וואָגן דו זיצט, אזא לידל זינגנסטו, — זאָגט א קריסט-לאך ווערטל, און עגלאכעס קאָן מען הערן ביי יעדער נאציאָן.

דאָס זעלבע קאָן מען זאָגן פארקערט. א מענש פאַרדאָרבענע איינגשאפטן, אויב ער קומט נאָר אין אפּטער באריהרונג מיט אנשטענדיקע, ערלאכע מענשן, זאָאפט אין זיך איין זייער גוטע מדות און מענשלט זיך מיט דער צייט אויס. ניט ווילנדיק הויבט ער זיך אָן צו שעמען פאר זיינע שלעכטע נייגונגען, פאר זיינע פאַרדאָרבע-נע פאָראלאנגען, און דאָס פירט שטופּנווייז דערצו, וואָס ער לערנט זיך אויס צו זיין א פיינער מענש, און זיין נאטור עדערט זיך אויגנאנען. נאטירלאך, איז דאָס ניט קיין באשטימטער כלל, ניט אלע מאָל פאַ-סירט עס אזוי, און יעדער כלל האָט דאָך אויך א פרט. אָבער פאסירט עס יאָ, און דוקא גאנץ אָפּט. מיר וועלן אויף טשיקאוועס דאָ ברייגנען עטלאכע אינטע-רעסאנטע פאקטן, וואָס וועלן באשטעטיקן שלמה'ס באהויפּטונג.

אין א דאָרף, ערגעץ וואו אין סאמארער גובערניע, טיף רוסלאנד, האָט מיט א סך יאָרן צוריק געלעבט א גלח, א יונגערמאן איז ער נאָך געווען, ווען ער איז באַ-שטימט געוואָרן אלס גלח אין יענעם דאָרף. און געווען איז ער פון דער נאטור זייער א גוטהארציקער, ערלאכער און אויפריכ-טיקער מענש. קיין גרויסע גליקן האָט ער אין זיין דאָרף ניט געמאכט. אָבער ווי ווייניק זיין הכנסה איז געווען, האָט ער א העלפט פון דעם אוועקגעגעבן צו ארימע, נויטליידנדיקע פּויערים. און האָט זיך אליין שטענדיק געגעוויטיקט, ניט האָבנדיק אפילו גענוג צו דערנערן זיין פרוי און 2 קינדער.

עס איז איבעריק צו זאָגן, אז געפרע-דיקט האָט ער אין זיין קירכע פאר די פּוי-ערים מאָראל, גערעכט אלעמען צו זיין ערלאך, ניט באשעפטיקן זיך מיט שלעכ-טע זאכן און לעבן פאר דעם צווייטן ווי פאר זיך אליין. די מוזשיקעס האָבן אים זייער ליב געהאט, און אויך צווישן זיינע קאָלעגן פון די ארומיקע דערפער און אויך שטעט האָט ער באקומען א שם אלס דער פריינדלאכסטער גלח אין יענער גענגט.

מיט וואָסערע זיבן-אכט יאָר נאָך זיין חייראט איז צו אים געקומען צו גאסט זיין שוואָגער, זיין פרוי'ס א ברודער, א חברה'מאַן, זייער א געבילדעטער, אָבער א פארדאָרבענער קערל, אזא איינער, וואָס ווערט אָנגערופן מיט דעם נאָמען "גלעב-צענדער אויסוואורף." באזעצט האָט ער זיך ביי דעם גלח מיט אויף שטענדיק, און נאָכדעם איז ער געווען פאר-שפּארט ביי זיך אין צימער, ניט לאָזנדיק אימעצן אריינצוקומען צו אים. איינמאָל איז דער גלח דאָך אריינגעקומען אהין, און עס איז אים פינסטער געווארן אין די אויגן דערזעענדיק, אז דעם שוואָגער'ס צימער איז א גאנצע פאבריקל מיט פאר-שיידענע מאשינקעס, וואָס פּראָדוצירן פאלשע, זילבערנע מטבעות.

דער ערלאכער גלח איז פארציטערט גע-וואָרן. וואָס הייסט מא

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע
פון דר. ל. ב—ן

(פאָרטזעצונג)

— מאַמע ! — האָט זי הילפלאָז געוויינט ווי א פאַרלאָרן קינד.

אין דער איינציגער צייט, ווען עלענאָר איז פון די טרעפּ אַרונטער, האָט זי דערזען אויס'ן גאַנץ אסתר'ן, וועלכע האָט זיך ערשט צוריקגעקערט פון דער דיפּאָ.

— מרס. רובינשטיין ! — האָט זי אויסגעשריען אויפגערעגט, לויפנדיק איר אנטקעגן — רוטי . . .

אסתר האָט זיך א כאַפּ געטאָן :

— וואָס, רוטי ?

— זי וויינט דאָרט אין איר צימער . . איך ווייס ניט פאַרוואָס.

און זי האָט אסתר'ן דערציילט אַלצדינג וואָס צווישן זי ייאַזן פאַרגעקומען.

אסתר האָט איר אויסגעהערט מיט א געצוואונגענעם שמייכל און האָט זיך דאַן אנגערופן כלומרשט רואיק.

— ווייס איך, דאָס איז גאָרנישט. וויי זאָגט יענער ? רוטי, דו קאָנסט דאָך איר. באלד וועט זי לאַכן. דאָס איז ניט דאָס ערשטע מאָל. וואָס מיינסטו, איז דאָס ? זי וויל פאָרן קיין פאַריז. מיר לאָזן איר ניט, איז זי אומעטיק, ברוגז און וויינט. א קאַפּריזנע, איך גיי גלייך אַרויף צו איר.

— זאָל איך ניין מיט אייך ? — האָט עלענאָר זיך אנגערופן.

— דו ? ניין, מען דאַרף ניט. דו קום בעסער אַן אנדערש מאָל, ווי זאָגט יענער ? זי איז איצט משוגע, לאָז איר צו רו.

— איר זייט געדעכט. גוד באַי, מרס. רובינשטיין.

— גוד באַי, גוד באַי, עלענאָר — האָט אסתר געענטפערט און אין אַרויף די טרעפּ און דאָס האַרץ האָט זיך ביי איר געטרייסלט : — גוואַלד, וואָס טוט מען ?

זוען זי איז אריין צו רוטי'ן אין צימער, איז רוטי שטיל געלעגן מיט'ן פּנים צו דער וואַנט.

אסתר אין שטיל צוגעגאַנגען צו איר און האָט זיך איבערגעבויגן איבער איר. רוטי'ס פּנים האָט געפלאַקערט און א שווארצער לאָקענדל האָר, וואָס האָט זיך פון צווישן איר פלאַמענדיקן אויערל אַרויסגעגליטשט, האָט זיך, ווי אין פייער, געטונקען אויף איר באַק. די אויגן האָט זי געהאַלטן צוגעמאַכט און, אפּנים, געשלאָפן.

אסתר האָט א טאַפּ געטאָן איר שטערן און זי האָט א שאָקל געטאָן מיט'ן קאָפּ.

— ווי זי ברענט, — האָט זי א טראַכט געטאָן — א שטיק פייער !

רוטי האָט זיך ניט א ריר געטאָן. דאַן איז אסתר צוגעגאַנגען צום טיש און האָט דערזען דעם פאַפּיר מיט די אנגעצייכנטע קעפּ. זי האָט זיך א צאַפּל געטאָן און איר האַנט האָט זיך קאַנוואולסיוו א צי געטאָן צום פאַפּיר, זי האָט סך געוואָלט צעריסן, קיין סימן זאָל פון דעם ניט בלייבן, זי האָט זיך אָבער גלייך באַ־הערשט, אוועקגעלייגט צוריק דעם פאַפּיר אויפ'ן טיש און פאַרצווייפלט פאַרבראַכן מיט די הענט.

— רבונו של עולם, וואָס איז דאָס ?

— האָט זי געטראַכט — מיט אים, בלויז מיט אים, איז זי איצט פול !

און מיט אמאָל האָט זיך א בייזער געפיל אויפגעכאַפּט אין איר האַרצן צו ראַבינס'ן. ער איז אַן אומגלק, דער מלאך המות פון אירע ביידע קינדער ! וואָלט ער בעסער דאָרט פאַרלאָרן גענאַנגען אויף אייביק, איידער ער איז אהער געקומען!

און גלייך האָט זי זיך א כאַפּ געטאָן : וועמען שילט זי ? רבונו של עולם, זי וועט משוגע ווערן !

און זי האָט זיך דערפילט אַזוי אומבאַהאָלפן קעגן דעם ראַזיקן פּלוצלומדיקן שטורם, וואָס האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אויף איר הויז.

און דאַן האָט זיך דערהערט רוטי'ס פאַרשטיקטער שלוכצן. זי האָט זיך א טרייסל געטאָן און א ווײַלע געקוקט אויף איר מיט שטאַרע פּנים.

דאָס מיידל האָט ווידער איינגענאָמען איר פּנים אין קישן, געשלוכצט רחמנות־דיק און זי האָט געציטערט מיט'ן גאַנצן קערפּער.

און דאָ האָט זיך ביי אסתר'ן אינ'ם האַרצן ווידער א כעס אָנגעצונדן און דו־קא אויף רוטי'ן. זי האָט דערפילט א באַ־דערפעניש צו שרייען אויף איר, א טופּע טאָן פּיט'ן פון און איר אויספּאַטשן. אָבער אנשטאָט דעם איז זי צוגעגאַנגען צו איר, האָט אַרויסגעלייגט איר האַנט־טי'ן אויפ'ן קאָפּ, געוואָלט עפּעס זאָגן, און זי האָט בלויז אַרויסגערעדט :

— אי, רוטי, רוטי ! . . .

רוטי האָט אַרויסגעקרעכצט :

— אַ, מאַמע ! אַ, מאַמע !

אַזוי ווי איר האַרץ וואָלט אימיצער גערוסן און געפליקט . . .

— וואָס ווילסטו פון דיין מאַמע ?

זאָג, רוטי, וואָס אין דיר ? אפשר דאַכט זיך דאָס מיר ? רעד, רעד ווערטער, זאָג, רעד ! וואָס איז דיר ? וואַרום וויינסטו?

און אסתר האָט איר אָנגעכאַפּט ביים אקסל.

— קום אהער ! קוק אויף מיר ! קינד מיינס, רוטעלע, נו, זיי אָפן מיט דיין מאַמע'ן . . . זאָג מיר, דערציל מיר. אפשר וועל איך דיר קאָנען העלפן. — האָט אסתר גערעדט צו איר, ווי צו א קליין קינד, און זי האָט איר געטרייסלט אויפ'ן אויפרעגונג.

רוטי האָט געקוקט אויף איר, ווי א פאַרוואונדעטע חיה'לע.

— מאַמע, מאַמע, איך האָב עס ניט געמיינט, איך האָב עס ניט געוואָלט, מאַ־מע ! — האָט זי דערנאָך פאַרצווייפלט אַרויסגעשריען.

— וואָס האָסטו ניט געמיינט ? וואָס האָסטו ניט געוואָלט ?

— מאַמע, איך בין משוגע, מאַמע, איך וויל שטאַרבן, מאַמע, איך טאָר ניט לעבן, איך טאָר ניט — האָט רוטי גערעדט, ווי פון היץ.

זי איז אַרונטער פון'ם בעט, האָט גע־נומען לויפן איבער'ן צימער, ווי א משו־גענע, מיט צעפלאַמטע באַקן און אויגן און געמורמלט פאַרשטערט :

— וואָס זאָל איך טאָן ? זאָל איך טאָן ?

אסתר האָט זיך געגומען בעטן ביי איר:

— אָבער זאָג, רייד ! וואָס ווילסטו טאָן ? איך ווייס דאָך ניט, וואָס דו ווילסט ! קינד, קינד, קינד, ווי איז מיר!

— איך האָב אים ליב, מאַמע — האָט רוטי פּלוצלונג אַרויסגערעדט, ווי א צע־מישטע.

אסתר האָט זיך א צאַפּל געטאָן. אָבער זי האָט זיך גלייך באַהערשט און זי האָט זיך אָנגערופן מיט א קול, אַזוי ווי זי וואָלט זיך געוואָרנט :

— וועמען ?

דזשאָן'ען ! — האָט רוטי געענטפערט מיט א לייד־נשאַפטלאַכן געוויין און זי האָט זיך א וואָרף געטאָן צו איר מאַמע'ן אויף דער ברוסט און איינגעגראָבן זיך אין איר מיט'ן פּנים און מיט'ן גאַנצן קער־פּער, עס האָט זיך געדאַכט, אַזוי ווי זי וואָלט זיך געוואָלט באַהאַלטן פאַר זיך אליין.

אסתר האָט ניט געהערט איר איינ־נעם קרעכץ, אַזוי צעטומלט איז זי גע־וואָרן. און א ווײַלע האָט זי קיין וואָרט ניט געהאַט אַרויסברייגנען און איז גע־שטאַנען און האָט זיך געטרייסלט. דער־נאָך אָבער האָט זי זיך שטיל צעלאַכט, א גלעט געטאָן רוטי'ן איבער'ן קאָפּ און אַרויסגערעדט :

— אי, קינד, אין דערפאַר וויינסטו ? ווי זאָגט יענער ? פון יענער נאַרישקייט וויינסטו זי, אַזאַ נאַרישע קינד ! דו האָסט אים ליב ? נו, אוראַי, פאַרוואָס זאָלסטו אים ניט ליב האָבן ? א קאָנען, דיין גו־טער שוועסטער'ס חתן, און באַלד דיין שוואָגער . . .

— איך וויל שטאַרבן, מאַמע ! — האָט רוטי געקרעכצט.

—שטיל, דו נאַר !

— איך קאָן אַן אים ניט לעבן, מאַ־מע ! — האָט זיך רוטי א רים געטאָן פון איר מאַמע'ן און זי האָט זיך ווידער א וואָרף געטאָן אויפ'ן בעט.

אסתר איז צוגעגאַנגען צו איר :

— רוטי, וואָס רעדסטו ? ביזטו פון'ם זינען אַרונטער ?

— יעס, יעס, יעס, פון'ם זינען אַרונ־טער, פון'ם זינען אַרונטער — האָט רו־טי פאַרצווייפלט געפליסטערט.

אסתר האָט זיך ווידער צעלאַכט :

— דו נאַר, ער איז דאָך באַלד אַזוי אַלט ווי דיין טאַטע.

— איך האָב אים ליב, מאַמע ! . . .

— דו האָסט זיך עס איינגערעדט, נאַר־ריש קינד, דו, און ווידער, ווען ער וואָלט אפילו א יונגער באַי געווען . . . ווי אַזוי האָסטו נאַר געקאָנט טראַכטן פון אים ? דו האָסט דאָך דיין שוועסטער ענ'ן ליב ? ענ'ס חתן ! . . . רוטי, רוטי, דו נאַר, וואָס האָסטו זיך איינגערעדט ? . . .

און מיט אמאָל האָט זי מיט'ן פוס א טיפּע געטאָן און אויסגעשריען :

— שטיל ! הער אויף צו וויינען ! איך וועל דיר פעשט געבן ! שטיל, זאָג איך ! דו וועסט פאַרן קיין פאַריז, דו וועסט דיין שוועסטער ניט אומגליקלאַך

(ווייטערעס קומט)

אַלל־ברען באַזיי־טיגט פאַרשפּריי־טע קראַנקהייטען

מיליאָנען מענשען ווייסען שוין די ווירקונג

איינע פון די פאַרשפּרייטסטע קראַנק־הייטען אין דער וועלט איז פאַרשטאָפּונג, עס איז אויך איינע פון די געפעהרלי־סטע קראַנקהייטען וואָס איז באַקאַנט דער מענשהייט. עס איז דער קוואַל פון פיעלע שטערונגען וואָס לאָזן ניט תנאים האָבן פון לעבן.

פיעלע מענשען האָבן פאַרשטאָפּונג אין א מילדער פאָרם און ווייסען עס ניט. זיי לוידען געוויהנלוך פון קאָפּשמערצען, שמערצען אין רוקען, אונפאַרדייאונג, שלעכטען אָטעם און אַלגעמיינע פיזישע שוואַכקייט. דאָס זיינען אָבער די סימ־פּטאָמען.

קעללאָגג'ס אַלל־ברען איז דער אריגינע־לער אַלל־ברען וואָס קעללאָגג האָט אריינ־געבראַכט צו העלפן מיליאָנען מענשען פטור צו ווערן פון פאַרשטאָפּונג און פון דער שקלאַפעריי פון געוואוינהייט־פאַר־מירענדע פּילס און דראָגס. עס גיט אויך דעם בלוט די נויטיגע אייזען.

קעללאָגג'ס אַלל־ברען איז געשמאַק מיט מילך אָדער קרעם. מיט סיריעלס און פרוכט. מיט סופּס. אין געקאָכטע שפּייז זען. אייער גראַטער האָט אַלל־ברען אין דעם רויטען־און־גרינעם פּעקעדזש. גע־מאַכט פון קעללאָגג אין לאָנדאָן, אַנ־גלאַנד. קעללאָגג'ס אַלל־ברען איז אַבס־אָלוט כשר אונטער דער השגחת פון אגודת הרבנים פון מאַראַמאָש.

Kellogg's
ALL-BRAN

די אידישע שולן אין פּוילן

(פון "ציטשא" קאַמיטעט)

זייער א וויכטיקע אינסטיטוציע איז געגרינדעט געוואָרן אין ווינניפּעג פאַר די לעצטע צוויי חדשים. דאָס איז דער פרויען קאַמיטעט, וואָס באַשטייט שוין פון 45 מיטגלידער, וועלכע האָבן זיך געשטעלט פאַר זייער ציל צו העלפן די ציטשא שולן אין פּוילן. ניט א צייטווייליקע שטיצע פאַר די פּוילישע אידישע שולן אין פּוי־לען, וואו דער רלות און די אידישע אַרימ־קייט איז אַזוי גרויס. נאָר דער צוועק פון'ם קאַמיטעט איז צו פאַרוואַנדלט וועד־רען אין שטענדיקער אינסטיטוציע, — א פערמאַנענטע פאַרבינדונג מיט די אידישע וועלטלאַכע שולן אין פּוילן, וועלכע נוי־טיקן זיך אַזוי אין אונזער הילף.

דער צוואַמענשטעל פון'ם פרויען קאַ־מיטעט איז אונז אַלעמען גוט באַקאַנט; זיי זיינען גוט באַקאַנט אין דעם ווינניפּע־גער געזעלשאַפטלאַכן לעבן סיי מיט זייער אַרבעט אויף דעם "שול פראָגס" און אויך מיט זייער שטענדיקער אומדערמידלאַכער אַרבעט אין געזעלשאַפטלאַכן לעבן.

דער קאַמיטעט האָט זיך געשטעלט דעם פּרינציפּ, אַז אידישע שולן איבער גאָר דער וועלט דאַרפן זיין צווישן זיך עגג צוואַמענגעבונדן, איין פראָגט, איין קול־טור־ליניע. אויב די אידישע שולן אין פּוילן ראַנגלען זיך פאַר זייער קיום, ווי ס'האָט אונז געשילדערט נתן בוקסבוים, —איז אונזער חוב צו העלפן זיי, אונזער חוב אויסצושטרעקן זיי א ברידערלאַכע האַנט, ווייל אין דער זעלבער צייט וואָס מיר אַרבעטן פאַר זיי, אַרבעטן מיר פאַר אונז, און זיי אויך גלייכצייטיק אַרבעטן פאַר אונז — פאַר אונזער נאַציאָנאַל קיום.

צוליב דעם צוועק וועט מאָרגן (מיט־וואָך) אין פּרץ זאָל דורכגעפירט ווערן א טיי לטובת די ציטשא שולן אין פּוילן. ס'איז דער חוב פון יעדן איינעם פון אונז, מאַן און פרוי, וועמען ס'איז נאָענט און טייער די אידישע שול, צו קומען צו חיקף מיט וואָס יעדער איינער קאָן, זאָלן מיר דערמוטיקן דעם קאַמיטעט אין זיין גרוי־סער אַרבעט, פאַר דער גרויסער זאַך. ניט קיין 45 פרויען בלויז זאָלן זיין אָנגעשלאָ־סען אַן דער אַרבעט, נאָר הונדערטער פרוי־ען.

זאָל ווייניפּעג, ווי אַלע מאָל, זיין א ביי־שפּיל פאַר אַנדערע שטעט, אַז אויך אין אַנדערע שטעט פון קאַנאַדע און אין די פאַראייניקטע שטאַטן זאָלן אויך געגרינ־דעט ווערן אַזעלכע פערמאַנענטע הילפס קאַמיטעטן פאַר די אידישע וועלטלאַכע שולן אין פּוילן.

ס'האַנדלט זיך ניט בלויז אין דעם, אַז צענדליקער טויזנטער אידישע קינדער באַ־קומען א אידישע וועלטלאַכע דערציאונג, נאָר ס'האַנדלט זיך עפּעס מער פון דעם; ד. ה. אַז די צענדליקער, טויזנטער אידי־שע קינדער זאָלן חלילה ניט פאַרבלייבן אין גאַנצן אַן וועלכער ס'איז דערציאונג אין זאָלן ניט בלייבן פאַר דער גאַס . . .

דאָס איז איינע פון די דריי גייע סי. ען. אר. שיפן, געמאָלן פון א קינסטלער. וואָס ווערן געבויט אין בריטאַנעהאַ. די דאָ־זיקע שיפן וועלן שווימען אויף דעם פאַ־פּישן ים, צווישן וואַנקאָווער, וויקטאָריאַ, סעאַטל, צפון בריטיש קאָלאָמביאַ פונקטן און אַלאַסקאַ.

די שיפן הייסן : ס. ס. פּרינץ דויי־וויד, ס. ס. פּרינץ הענרי און ס. ס. פּרינץ ראָבערט. זיי וועלן זיין 384 פוס און 6 אינטשעס די לענג און 57 פוס די ברייט מיט א מאַקסימום "לאַאַד דרעפט" פון 16 פוס און 6 אינטשעס. זיי וועלן פירן 334 פאַאַזשירן אין'ם ערשטן קלאַס, 70 אין'ם 3טן קלאַס און 1.500 "דעק" פאַאַזשירן. אין יעדער שיף וועט זיך געפינען 20 רע־לוקס צימערן מיט דאָבל בעטן, באַד און "שאָער" און 20 צימערן מיט סינגל בעט־לאַך, און "שאָער" באַד.

די שיפן וועלן האָבן דראַטלאָזע בראַט־קעסט אויפנאַמס אַפּאַראַטן מיט "לאַוד ספּיקערס" פאַר דער פאַרווייילונג פון די פאַאַזשירן און טעלעפאָנען וועלן אריינ־געשטעלט ווערן אין יעדער רום. די שיפן וועלן האָבן פאַר פּראַכט אויף 45.000 קוביק פוס מיט נאָך 4.370 קוביק פוס פון אינסולייטער פּלאַץ פאַר פּראַכט, ווי אויך פּלאַץ אויף דער הויפּט דעק פאַר 30 אוטאָמאָבילן.

די אַרבעט אויף די דאָזיקע שיפן גייט איצט אָן, און זיי וועלן געשטעלט ווערן צו דער באַדינונג פאַר דעם זומער סעזאָן פון 1930.

נייע סי. ען. אר. שיפן פאַר'ן זומער 1930

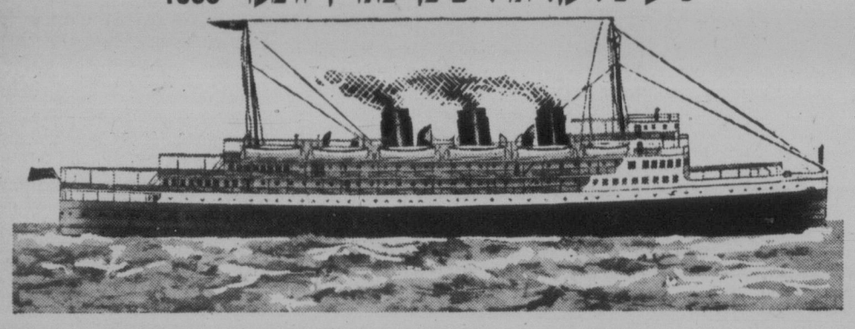

אַזוי ווי באַקומען 2 פּענעס * פאַר דעם פּרייז פון איינער

די נייע פּאַרקער דואָפאָלד קאָן מען פאַרענדערן

פון א פאַקעט פון צו א דעסק פון און ווידער צוריק אין צייט פון 10 סעקונדעס

אַז אין א ענצאַלאַר נייע און רעוואָלוציאָני־רענדע אַריינגע אין פאַונטען פּענס. עס אין אַיצט דער אַנשטאַלטענער פאַאַאַר פון טויי זענער פוחות אויסקלייבנדיק די פאַונטען פון היינט.

עס ענטפערט די ווייטיקע פראַגע: "פאַר־וואָס האָבן אין פון פאַר אייער פאַקעט און א צווייטע פאַר אייער דעסק ? ווען אין אין פיינער פאַונטען פון זיינען דאָ — ביידע.

די פּאַרקער דואָפאָלד אין פאַקטיש צוויי פּענס אין איינער. קויפט איינע פאַר אייער פאַקעט, און ווען איר ווילט א דעסק פון, קריגט בלויז דעם בייס—ניט אַן אַנדער פון. א טייפערד פון טיפּ אין איינ.שאַפאָס.

אַדער אויב איר קויפט א פון מיט א דעסק סעט, קריגט איר דעם פּראַכטפולן גאָלד־גע־טרימטן פאַקעט קעפּ. מיט א קליפּ. וואָס פאַר־זיכערט די דאָפּלטע באַרענונג—פאַרן פאַקעט און פאַר'ן דעסק. די דאָזיקע אין פּאַרקער דואָפאָלד פון—נאַראַנטירט פאַר לעבענלאַנג—נוצט פאַר ביידן. און פאַרזיכערט אַן איר שרייבן מיט דעם פאַונטען וואָס איר גלייטן.

רושא. ס. פּאַרקער'ס 47טע אויסבעסערונג, דרוקלאָזע באַרענונג, מאַכט אַז די טינט זאָל אַזוי אין א ענצאַלאַר נייע און רעוואָלוציאָני־רענדע אַריינע אין פאַונטען פּענס. עס אין אַיצט דער אַנשטאַלטענער פאַאַאַר פון טויי זענער פוחות אויסקלייבנדיק די פאַונטען פון היינט.

עס ענטפערט די ווייטיקע פראַגע: "פאַר־וואָס האָבן אין פון פאַר אייער פאַקעט און א צווייטע פאַר אייער דעסק ? ווען אין אין פיינער פאַונטען פון זיינען דאָ — ביידע.

די פּאַרקער דואָפאָלד אין פאַקטיש צוויי פּענס אין איינער. קויפט איינע פאַר אייער פאַקעט, און ווען איר ווילט א דעסק פון, קריגט בלויז דעם בייס—ניט אַן אַנדער פון. א טייפערד פון טיפּ אין איינ.שאַפאָס.

אַדער אויב איר קויפט א פון מיט א דעסק סעט, קריגט איר דעם פּראַכטפולן גאָלד־גע־טרימטן פאַקעט קעפּ. מיט א קליפּ. וואָס פאַר־זיכערט די דאָפּלטע באַרענונג—פאַרן פאַקעט און פאַר'ן דעסק. די דאָזיקע אין פּאַרקער דואָפאָלד פון—נאַראַנטירט פאַר לעבענלאַנג—נוצט פאַר ביידן. און פאַרזיכערט אַן איר שרייבן מיט דעם פאַונטען וואָס איר גלייטן.

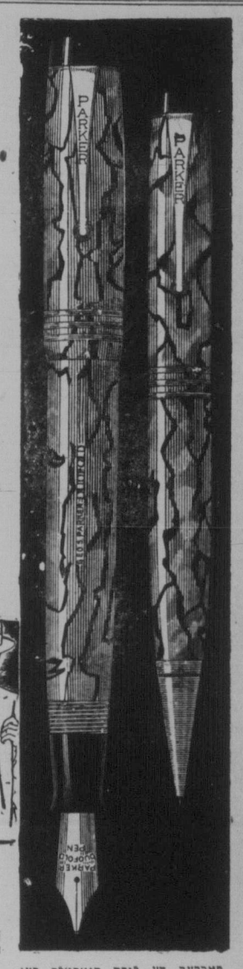

פּאַרקער דע לוקס דואָפאָלד פון אין שוואַרץ און פּערל, $10. פּענסיל צו מעטשן, $5.

ענדערט זיך פאַרן דעסק—נעמט אַרונטער די פאַקעט קעפּ—טוט אַן דעם טייפּער

ענדערט זיך פאַרן פאַקעט נעמט אַרונטער דעם טייפּער—טוט אַן פאַקעט קעפּ.

אויף דעם דעסק אין'ם פאַקעט דער זעלבער פּענס די זעלבע פון

פאַר לייכטן שרייבן אין יעדער פון אַדער פּענסיל נוצט פּאַרקער דואָפאָלד טינט און פאַרקער דואָפאָלד בלייבט אין א פון אַדער פּענסיל פון יעדן פאַרבן צו קריגן די בעסטע רעזולטאַטן

Parker Duofold
$5 $7 $10
PEN GUARANTEED FOR LIFE

פּאַרקער פאַונטען פּענס און סעטס — צו פאַרקויפן אין דעם איטאָן סטיישאָנערי סעקשאָן, מיין פלאָר

THE T. EATON Co LIMITED

מיר פאַרקויפן פּאַרקער פּענס און פּענסילס

MITCHELL-COPP LTD.

328 Portage Ave., cor. Hargrave

D.R. Dingwall LIMITED WINNIPEG

און זעלבסטפאַרשטענדלאַך אין

PORTAGE AT GARRY

פּאַרקער פּענס, פּענסילס און דעסק סעטס
איצט אויף דער אויסשטעלונג

Ashdowns
CANADA'S FINEST HARDWARE

קאַטלערי
דעפּאַרטמענט
מיין פלאָר

טעלעפאָן
846 244

שיינים דראָג סטאָר

842 מיין סטריט טעלעפאָן 56 213

אין דער נאָרט ענד — קויפט אייער פּאַרקער פּען אין

ברייטער אויסוואַל פון מאָדעלן און קאָלירן — מיר דעליווערן

ווי אַזוי געוואוינהייטן ווערן א צווייטע נאַטור

(שלום פון זייט 2)

אַזוי גיך ניט שפּילן, ווערשיינלאַך וועט מען אים מכבד זיין מיט א פּאָר צענ־דליק יאָר אין פריזאָן, אָבער דאָס איז ניט וויכטיק. וויכטיק איז דאָס, צו וואָס גע־וואוינהייט קאָן דערפירן. ווי אַזוי מען דאַרף אכטונג געבן אויף זיך און אויסמיידן שלעכטע געוואוינהייטן. און ווי אַזוי מען מוז נאָך מער האַלטן אַן אויג אויף יונגע קינדער, אַז זיי זאָלן ניט קומען צווישן שלעכטע חברים, וואו זיי קאָנען זיך אַנ־שטעקן מיט שלעכטע געוואוינהייטן.

פאַרקויפט
איבעראַל
פון די
בעסטע דילערס

א פּראָדזקט מיט א רעפּוטאַציע פאַר קוואַליטעט — געמאַכט ביי א פירמע מיט א רעפּוטאַציע פאַר עראַלכקייט

ווערקאַם אַלסערס, רינגערע וואונד־, עקזעמע און אַלע אַנדערע הויט קראַנק־הייטן נעהיילט וויל איר אַרבעט לייכטער דערלעסט היים באַהאַנדלונג. גע־נוצט מיט אויסגעפּרובירטן דערפאָלג פאַר א סך יאָרן וואו אַלע אַנדערע רפואות האָבן ניט געהאָלפן. א סך באַשטעטיקונגען. שרייבט צו :

NURSE DENCKER
610½ Portage Ave.
WINNIPEG

מרס. סטאַק, ביעלר, מאַנ., שרייבט: "אייער דערציען האָט מיר אַזוי גוט געטאָן. איר קאָן אים ניט לייכן אין'ם אויגן. איר מאַכט אַזוי גוט אַז איך בין אַזוי פרוי־דיק און ניט אויסרייך מיין ראַנקבאַרקייט א.א.וו.

MACDONALD'S
Fine Cut

דער פיינסטער טאַבאַק פאַר די יעניקע וואָס מאַכן זייערע אייגענע סיגאַרעטס

15¢

מיט יערן פּעקל טאַבאַק
ZIG-ZAG
סיגאַרעטן פּאַפּיר פריי

זאַמלט די קאַרטן פיקטשורס

:: פערזענלאכעס ::
PERSONAL

פליכעוואטע מענער — נייע האָר —
אין 10 ביז 60 טעג גאראנטירט: שארבן קרעץ, דענדראף, שארבן עקזעמא, געהיילט דורך פערזענלאכער באהאנדלונג.
FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.
קארנער נאטר דיים.

SIMPSON & COMPANY
בייליפס
לייסענסד און באנדעד
ר. סימפסאן, מענערזשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

געלט !
פאר אייערע באלדיקע נויטן
$50 ביז $500
צוועלף מאנאטן צו באצאלן עס צוריק.
ריזאנייבל רייטס. פינקטלאכע באדינונג.
שטרייטנג פארטרויליאך
אפן טעגלאך ביז 7.30 נאכמיטאג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

אנאנס
איך ספעציאליזיר זיך אין מאכן
אידישע מצבות
באדינונג און ארבעט גאראנטירט
צו וייער מעסיקע פרייזן
F. SCHOENTHALER
155 McGregor (near Selkirk Ave.)

R. B. ORMISTON
פלאָריסט
צוויי סטארס צו אייער באדינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בלומען טעלעגראפירט איבעראל

PEACOCK TAXI
נייע נידעריקע פרייזן
50 סענט, 75 סענט, שטאט רייזעס
$2—$1.75 א שטונדע
מיר נוצן נייע נעש סעדאנס אויסשליסלאך
טעלעפאן 23 100

פאונדריישאנס פאר מצבות געמאכט און
פארריכט פאר אייער צופרידענהייט.
JOHN SCHALER
Phone 5993921

מיס מאניע וואולף
גוט באקאנטע ווינניפענער דרעסמייקער און שניידערין האט זיך ערשט צוריקגעקערט פון אייראפע.
615 Winnipeg Piano Bldg.
Phone 22 430; Res. 51 650

מאָרים דעליקאטעסן
מיר פארקויפן אלע סארטן וואורשט, געריכערטע און געפיקלטע פלייש און ווינערס — אויך אימפארטירטע. א פולע ליין פון אידישע דעליקאטעסן
223 דאָפערין עוו., טעל. 57 617

PUHLMANN HERB TEA
פאר אסטמא, בראנכיט, הוסט, היי פיווער
קומט, שרייבט אדער טעלעפאנירט
W. J. WHIDDEN & CO.
643 Somerset Bldg. Phone 26 931

וואָלפייפערס
סעמי־טרימד און סאנווארטהי
פולע ליין פון פיינטס און בערשטלאך

WINNIPEG WALLPAPER & PAINT, LTD.
614 Portage Ave. Phone 72 312

A. MUIR
אוטאָריזירטער
דוקא פיניש‌ינג סטייש‌ן
פענדערס און באדי ריפערס
376 FURBY ST.
PH. 33 255

ארבעטער פארלאנגט
HELP WANTED

בלויז פאר דער שטאט וואנקאווער
אויב איר קאנט אויפקעגבן א פאר שטונדן א טאג, און איר זייט א גוטער סיילס־מאן, האבן מיר פאר אייך א גוטן אנבאט. שרייבט צו דאס אידישע וואָרט באקס נומער 8347.

פארלאנגט א יונגנמאן מיט עקספיריענס פאר א דזשענעראל סטאר, ענגלישער טרייד, זיך ווענדן, אנגעבנדיק עלטער, פאלארי און רעפערענס צו
A. B. WINOGRAD
Cabri - Sask.

נעשעפט _ געלעגנהייטן
Business Opportunities

צו פארקויפן א דזשענעראל סטאר צו זייער א נידעריקן רייט אויפן דאלאר. זייער מעסיקער רענט. אורזאך פון פארקויפן, איינגטימער פארט אוועק. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8380.

די בעסטע געלעגנהייט צו קויפן אן אפגעפיקסטע דזשעלערי ביזנעס אין ווינניפעג אין דעם בעסטן לאקיישאן אין מיין סט. פאר די לעצטע 5 יאר. אורזאך פון פארקויפן איך פאר ארויס אין די סטייטס. זיך ווענדן צו
R. BERNOW—574 Main St.

צו פארקויפן א סטאר אין דער וועסט, אין א דזשענטלשאן פאנס. סטאק 6 טויזנט דאלאר. מיט 3 טויזנט דאלאר קעש. זייער א גוטער לאקיישאן. זיך ווענדן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8378.

פארלאָרן און געפונען

פארלארן א פאקס טשאקער אויף פאווערס און מאניטאבא. ווער עס וועט עס געפינען איז געבעטן צו טעלעפאנירן 55 272. באלוינונג.

:: צו פארקויפן ::
FOR SALE

כלויז א פאר געשעפטן פון אונזער גרויסן ליסט
דעליקאטעסן און קאנפעקשאנערי, נארט ענד, סטאק און פיקסטשורס $600.
קאנפעקשאנערי, סאוט ענד, סטאק און פיקסטשורס $2,200.
גראסערי און בוטשער, גרויסע סטאר מיט שיינער וואוינונג. סטאק און פיקסטשורס $2.000. $1.000 קעש נויטיק.
דאס איבעריקע אויף לייכטע אויסצאלונגען. דאס איז א גוטע ביזנעס.
סוויטס צו פארלענטן אין גלאוב אפארטמענט, קאר. סט. דזשאנס עווע. און מיין.
סוויטס צו פארלענטן אין פארשיידענע אפארטמענטס אין דער נארט ענד.
אינשורענס פאר אלערליי צוועקן. געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט.
Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאנס 761 55 און 807 53

צו פארקויפן אדער צו פארלענטן אין 248 מאניטאבא עווע. פאסנד פאר לייט־האוז קיפינג אפארטמענטס. מוז פארקויפט ווערן.
GIBBS & McCREA
417 Somerset Blk. Phone 29 439

8 רום פולי מאדערן הויז אויף באראוס עווענוי. לעבן אייקינס, הארדוואור פלארס הייסע וואסער באהייצונג, גאראדזש, אן ערשט קלאסיקע היים פאר בלויז $4.900. וועט ביינען אויף א קלענערער הויז.
פולי מאדערן 5 רום קאטעדזש אויף מעגנוס, לעבן אייקינס, ניי דעקאריט, בלויז $2.700.
שערבורן. 2 באנגאלאוס, מוזן פאר־קויפט ווערן פאר מארטגעדזש פרייזן. אן אויסערגעוויינלאכע געלעגנהייט צו איינ־שפאר א דריטל פון פרייז.
אויב איר ווילט א הויז, זעט
ה. פערלמאן און ג. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000

:: צו פארלענטן ::
FOR RENT

צו פארלענטן א שיינע גרויסע רום מיט א טעלעפאן. פאסיק פאר א סינגל מאן אדער א קאפל. מיט אדער אן פוירניטשער. זיך ווענדן אין 306 אלפרעד עווענוי.

צו פארלענטן א פוירנישד רום. זיך ווענדן אין 628 קאלדזש עווענוי.

א שיינע רום צו פארלענטן ביי א גוטער פאמיליע. טעלעפאן אין הויז. ווענדן אין 74 לאסטעד סטריט, טעלעפאן 53 168.

צו פארלענטן צוויי אדער דריי רומס אין 383 אייקינס סטריט. טעלעפאן 56 127.

צו פארלענטן צוויי אדער דריי רומס, זיך ווענדן אין 364 באיר עווענוי, טעלעפאן 57 920.

צו פארלענטן א 6 רום באנגאלאו, ווענדן אין 283 אבערדין עווענוי.

:: שטעלע פארלאנגט ::
SITUATION WANTED

שוחט ובודק, העבריאיש־אידישער לערער מיט פיל יאריקער דערפארונג, אויסגעצייכענטער בעל תפלה, אמעריקאניזירט, יונגערמאן, קליינע פאמיליע, בעסטע רעפערענצעס, מעסיקער געהאלט, וויל בייטען פאזישאן, שרייבן צו דאס אידישע וואָרט באקס 8622.

א קוואליפיצירטער לערער וועלכער שטודירט אין אוניווערסיטעט וועט עס לעבן לעסאנס אין העברייאיש, אידיש און דייטש, צו אנפאנגער און אדוואנסד סטודענטן. קאן געבן גוטע רעפערענסעס וועגן קוואליפיקאציעס. 235 פרינסעסשטרעט עווענוי, טעלעפאן 51 030.

אין פעלעם טעאטער
די אידן פון נארט ווינניפעג האבן היינט די זעלטענע געלעגנהייט צו זעען איינע פון די אינטערעסאנטסטע ריידנדיקע ביל־דער אין פעלעם טעאטער, — א בילד וואס איז איבערהויפט אינטערעסאנט צו זעען און הערן פאר אידן. דאס בילד הייסט "דיזראעלי." דאס איז א זעלטענע דראמע בריליאנט געשפילט אומעטום און פון גרויס אינטערעס.
דאס דאזיקע בילד האט א שייכות מיט איינעם פון די גרעסטע אידישע שטאטס־לייט אין ענגלאנד. די בילד האט געמאכט א רושם אין דער מואווי וועלט. עס וועט אויך געווען ווערן א קאמעדיע. פאקס נייעס און פיטשורעטעס.

CANADIAN NATIONAL EXPRESS
וועז איר שיקט געלט צו אייערע קרובים אהיים
שיקט דאס דורך
קענעדיען נעשאנאל עקספרעס
דאס געלט ווערט צוגעשטעלט אין הו'ז און אויסגעצאלט אין אמעריקאנער דאלארן. יעדע קבלה (רעסיט) מאר דעם געשיקטן געלט פון דער קענעדיען נעשאנאל עקספרעס איז גארא־נטירט פון דער קאנאדער רעגירונג.
מאר ווייטערע איינצעלהייטן שרייבט
Canadian National Express
355 McGill St., Montreal
אדער דער נאענטסטער צו אייך סטיישאן
אגענט קאן דאס געלט שיקן.
ווען איר שיקט פעקלאך, פרעגט שטענדיק מאר קענעדיען נעשאנאל עקספרעס

זעט אונזערע נייע ספרינג סחורות
א גרויסער אויסוואל פון וואס אויסצוקלייבן
Dominion Furniture Co., Limited
499 NOTRE DAME AVENUE
PHONES: 86 195 — 87 873

היינט אויף דער ראדיא

CKY
ווינניפעג
7.00—האלבע שטונדע קאנצערט.
7.30—באקינגהאם פראגראם.
9.00—מוזיקאלישע פראגראם.
CNRW 780
ווינניפעג
8.00—סי. ען. אר. טראנסקאנטינענטאל נעטווארק.
CJRW 499.7
פלעמינג
5.40—מוזיק.
6.00—אנקל פיטער
8.00—כטודיע מוזיק.
8.30—אוירל היל סארקעסטער.
CJGX 650
יארקטאן
7.15—פארמערס פרייר ראדיא שעה.
WGN 720
5.20—שיקאגא. קאנצערט אנסאמבל.
WLW 700
6.00—סינסינאטי. קלאסיקס.
WHK 1390
6.00—קליוולאנד. קלאסיקס.
WBBM 770
7.00—שיקאגא. אלד גאלד ארקעסטער.
8.00—מר. און מרס.
WMAQ 670
8.00—שיקאגא. דריי דאקטערים. מוזיק
WTMJ 620
8.00—מילוואוקי. פעטשור.
WTAM 1070
8.30—קליוולאנד. אר. קיי א. שטונדע.
WLW 700
9.00—סינסינאטי. ארקעסטער.
WBBM 770
10.00—שיקאגא. ארקעסטער.
WMAQ 670
10.00—שיקאגא. טאנץ מיזיק.
WDAF 610
10.15—קענזאס סיטי. קלאסיקס.
WGN 720
11.00—שיקאגא. ארקעסטער.

די ווערטן אנגעבאמען אין דיימאנדס אין בזוירקס
קאנען ניט איבערטראפן ווערן
Henry Birks & Sons, Ltd.

NEW PALACE THEATRE
היינט, מארגן און מיטוואך
"דיזראעלי"
אויך א ריידנדע קאמעדי, פאקס נייעס און פיטשורעטס

INCOME TAX SERVICE
AUDITS, FINANCIAL REPORTS
INVESTIGATIONS
בוקקיפינג סערוויס
ס. א. פארטיגאל
— מיט —
דזשא. לוס און קאמפאני
Chartered Accountants, Auditors
204 ע־יוענוי בלאק, טעלעפאן 23 942
רעזידענס פאן 24 524

פרויען!
אויס "ראנס" אין סילקענע זאקן
מאכט זיי געדויערן איבער צוויי מאל אויפיל און שטענדיק אויסזעהן ווי ניי.
לאזט אונז אייך וויזן ווי אזוי
קומט, שרייבט אדער טעלעפאנירט
614 SOMERSET BLOCK
PHONE 28 889

בעסטע דריי קלענינג און פרעסינג אין שטאט
צו די ביליקסטע פרייזן
ביי
פערטדאיווארקס
(פארטנאי ברידער)
אין דעם נייעם ברענטש אין דער נארט ענד
808 מיין סטריט
אונטער דער פארוואלטונג פון
משה פאלסקי, מענעדזשער
סוטס געפרעסט וויל איר ווארט _____ **35c**
סוטס דריי קלינד אין געפרעסט _____ **$1.00**
אונזער ארבעט איז גאראנטירט אין אלע אונזערע ברענטשעס
Perth Dye Works
Limited
(פארטנאי ברידער)
PHONE 55 188 808 MAIN ST.
"די הויז פון סערוויס"
PHONE 37 266
482-4 Portage Ave., cor. Good
PHONE 55 200
1062 Main St., cor. Alfred
PHONE 42 328
238 Lilac St., cor. Corydon

וואנצן און קאקראוטשעס
פארניכטעט. ארבעט גאראנטירט
CHARLES RIESS & CO.
376 Colony St. Phone 33 529

אן עקזעקוטיוו גאסט אין ווינניפעג

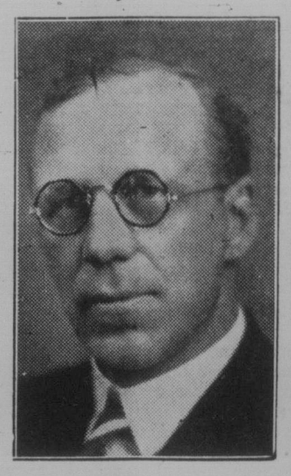

ל. ה. דזשעקסאן

מר. דזשעקסאן וועלכער איז דער הויפט אנפירער פון דער פיוריטי בעקינג קאמפאני, לימיטעד, וואס איז די בעקינג סובסידיארי פון דער "וועסטערן קענעדא פלאור מילס לימיטעד," און איז אויך דעם אופן פאראייניקט מיט ברייס'עס לימיטעד, איז א געוועזענער איינוואוינער פון ווינניפעג.
נאכדעם, ווי ער האט גראדואירט פון מעקמאסטער אוניווערסיטעט אין 1909 איז מר. דזשעקסאן געווארן דער לעקטשורער פון שפיז בעמיע אין דעם אנטעריער אגריקולטור קאלעדזש אונטער דר. הערקאורט.
מיט דריי יאר שפעטער איז ער געקומען קיין ווינניפעג אלס כעמיסט אין די מילן פון דער "וועסטערן קענעדא פלאור מילס קאמפאני, לימיטעד." ער האט געהאט דעם אויפזיכט איבער די לאבאראטאריעס און ער האט זיך ספעציאליזירט אין דעם אויסוואל פון ווייץ און דער בעמיע פון מאלן מעל. מר. דזשעקסאן איז געווען איינער פון די פיאנערן אין דעם ברענטש פון כעמיסטרי אין קאנאדע.
אין יאר 1922 האט מר. דזשעקסאן פארלאזט ווינניפעג צו קויפן א בעקערי אין האמילטאן. די דאזיקע ביזנעס, — "דזשעקסאן ברעד, לימיטעד," איז איצט איינע פון די אנפירנדיקע בעקעריינען אין מזרח קאנאדע, מיט פלענטס אין האמילטאן, לאנדאן, טילסאנבורג און סימקא.
חוץ דעם וואס מר. דזשעקסאן קאנטראלירט און פירט אן זיינע אייגענע ביזנעס, האט ער זיך צוריקגעקערט צו זיין פריערדיקער קאמפאני אלס דזשענעראל מענעדזשער פון זייערע בעקעריי אפעראציענס, און ער איז אין א גרויסער מאס פארנטוואורטלאך פאר דעם דערפאלג פון די פארשיידענע פלענטס אין עטלאכע קאנאדער שטעט. מר. דזשעקסאן איז הייניקע וואך אין ווינניפעג אין פארבינדונג מיט דער דערעפענונג פון ברייס'עס נייעם פלענט.

משה בוקאווסקי ע"ה
צו דעם פאטער, פרוי, קינדער און דער גאנצער משפחה דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיט־געפיל אויף זייער טראגישן פארלוסט.
זייט נעטריילט!
פאמיליע סקולסקי

משה בוקאווסקי ע"ה
אין טיפן טרויער טיילן מיר מיט דעם גרויסן צער מיט זיין פרוי אין קינדער אין זייער גרויסן פארלוסט. מיר ווינשן זיי און דער גאנצער משפחה געטרייסט צו ווערן אין מער פון קיין צער ניט וויסן.
מר. און מרס. ב. וואַרהאפט
און מוטער

משה בוקאווסקי ע"ה
מיר דריקן אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיל צום פאטער יחזקאל בוקאווסקי און צו מרס. מארגאלע בוקאווסקי און די קינדער און דער גאנצער פאמיליע אויף דעם פארלוסט פון אייער אייך דעם פארלוסט פון זייער בעקעריי אפעראציענס, און ער איז אין א גרויסער מאס פארנטוואורטלאך פאר דעם דערפאלג פון די פארשיידענע פלענטס אין עטלאכע קאנאדער שטעט. מר. דזשעקסאן איז הייניקע וואך אין ווינניפעג אין פארבינדונג מיט דער דערעפענונג פון ברייס'עס נייעם פלענט.

משה נחמן בוקאווסקי ע"ה
מיט אנגעוויטיקטע הערצער דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו אונזער ליבן ברודער און שוואגער און צו אונזערע פלימעניקעס. די פרוי און קינדער, אין זייער גרויסן פארלוסט. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים און זאלן מיר מער פון קיין צער ניט וויסן.
שוועסטער און שוואגער הורוויץ אנקל און טאנטע

חיה־רחל ראבינאוויטש ע"ה
מיר דריקן אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיל צו אירע זין און טעכטער אין דער גאנצער משפחה אויף דעם פארלוסט פון זייער ליבער מוטער. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן אין מער פון קיין צער ניט וויסן.
ד. מארגנשטערן
און פאמיליע

סאלאדא
רעדוצירט דעם פרייז אויף
10 סענט א פונט
בראון לייבל איצט 57ס. א פונט
אלע אנדערע לייבלס רעדוצירט 5 סענט א פונט
צו דער פאבליק — די דאזיקע פרייזן זיינען ווירקזאם איצט. צאלט ניט מער
צוליב דער האנדלונג פון דער רעגירונג אין אפשאפן די דיוטי אויף בריטיש געוואקסענע טייען אין א נידעריקערן מארקעט אויף געוויסע סארטן טיי, זיינען מיר צופרידן צו געבן אונזערע קאסטאמערס דעם גאנצן בענעפיט פון דער דאזיקער איינשפארונג באלד. צום באדויערן איז דער מארקעט אויף די פיינסטע קוואליטעט טייען געשטיגען. און דערפאר קאנען מיר ניט רעדוצירן אונזערע אנדערע טייען מער ווי אויף פינף סענט א פונט.
צו דעם ריטייל גראָסערי טרייד
ווי געוויינלאך ווערן מיר אייך באשיצן אנטקעגן פארלוסטן אויף סאלאדא טיי דורך דיסקאנטירן אייך פאר אייער סטאק וואס איר האט, אזוי אז איר קאנט באלד אנהויבן צו פארקויפן אויף די נייע פרייזן. פארמעס ווערן געשיקט צו אייך פאר דעם צוועק. דערפאר שיקט ניט קיין טיי צוריק צו אונז.
GIBSON PATERSON LIMITED, WINNIPEG
אגענטן פאר
SALADA TEA COMPANY OF CANADA LIMITED

בלוטיקע טעג

ראמאן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יארן פון דער וועלט מלחמה
פון י. נארמאן

(פארטזעצונג)

— דאס זיינען מיר !— האט פרידלאנדער געזאגט קורץ.
און א ווארט צו ריידן האט דער קאר־פאראל זיי אפגעפירט, ווערנר פון דער שול האט זיך איצט געהערט א געוויין, א געיאמער, די גאנצע שול האט איצט געקלאגט איבער די צוויי פארשטייער, וועלכע זיינען אום יום־כפור געגומען גע־וואָרן געפאנגען. די דייטשע וואך, וואס דער קארפאראל האט איבערגעלאזן פאר דער שול, האט אבער די אידן געהאלטן אין צאם און זיי ניט געלאזט באגלייטן די געפאנגענע.
אונטערדעסן זיינען די צוויי לאווינער אידישע פארשטייער געבראכט געוואָרן אין דער הויפט־קוואַרטיר פון דעם דייטשן קאמאנדיר אין דעם פריסטאוס'ס הויז; נאר קוים האט בארון ווערנער אויפגעהויבן זיינע אויגן צו די געפאנ־גענע, אלס ער האט אויסגערופן :
— פרידלאנדער ! — דאס זייט איר?
— דאס בין איך, — האט דער איד געענטפערט מיט א שטילן פארוואורף,
— פארוואס האט איר עס געטאן ?
פרידלאנדער איז געווען גוט באקאנט צו די ווערנערס. מיט דעם אלטן בארון איז ער פאר לאנגע יארן געשטאנען אין איינ־גער געזעלשאפטלאכער פארבינדונג און איז געווען כמעט ביי זיי ווי א הויז פריינט. די ווערנערס האבן הויך גע־שאצט דעם קלוגן און ערלאכן אידישן סוחר, און דער איצטיקער קאמאנדיר, דער יונגער בארון ערנסט, האט זיך כמעט אויסגעהערעוועט אויף זיינע הענט. עס איז דערפאר קיין וואונדער ניט, וואס ביידע זיינען געווארן שטארק איבער־ראשט, דערזעענדיק איינער דעם אנדע־רען.
— איך האב ווירקלאך דיך גארניט דערוואַרטט דאָ צו זעען, פרידלאנדער, האט דער יונגער קאמאנדיר הארציק גע־רעדט, און ער האט דעם אידן אויסגע־שטרעקט זיין האנט.
— און איך האב ניט דערוואַרטט, ערנסט, אז דו זאלסט עס טאָן, אין אונ־זער רואיקער שטעטל האסטו זיך אריינ־גערוסן; אונזערע הייזער הרוב געמאכט, אונזער שול באפאלן און אלס געפאנגע־נע אונז געשלעפט אהער. ערנסט, און דאס האסטו געטאן?
— עס איז מלחמה פרידלאנדער, — האט דער יונגער קאמאנדיר געענטפערט אין פארלעגנהייט.
— מלחמה מיט וועמען ? — מיט די ארמיע און אויסגעדארטע אידישע קרעמער און סוחרים לאך פון לאווין ? — האט פרידלאנדער געפרעגט מיט א ביי־טערן שמייכל.
— אט די דאזיקע אויסגעדארטע אי־דישע קרעמער און סוחרים לאך האבן פודעסטוועגן געוואלט אונז פארנארן אין א פאסטקע, — האט דער יונגער קאמאנ־דיר זיך אנגערופן אויפגערעגט, — זיי ווערן באשולדיקט, אז זיי האבן אונטער־געצונדן די שטעטל, אום צו פארברענען אונז און אונזערע פערד, זיי זיינען אונ־זערע שונאים. דו אליין, פרידלאנדער, ווערסט אויך באשולדיקט.
— און דו גלויבסט עס, ערנסט ? — האט פרידלאנדער געפרעגט, רואיק אנ־קוקנדיק אים מיט שארפע אויגן.
— דעם אמת געזאגט, גלויב איך עס ניט, — האט דער קאמאנדיר געענטפערט, — און איך האב שוין איינמאל דער־קלערט אז איך גלויב ניט; אבער דו ווייסט דאך, פרידלאנדער, ביי אונז דייטשן, איז אלעס מיט א סיסטעם, ווען עס איז דא א קלאגע, מוז זיין א פאר־הער.
— און ווייל עס איז דא קען אונז א קלאגע, אין וועלכער דו אליין גלויבסט ניט, האסטו געשיקט דיינע סאלדאטן זיך אריינרייסן יום־כפור ביינאכט אין דער אידישער שול, אנווארפן אויף אידן א בייזע מורא און אוועקפירן אלעס ארעס־טאנטן זייערע פארשטייער ? — האט פרידלאנדער געפרעגט מיט א פאר־וואורף.
— דיסציפלין מוז זיין ! — האט באר־ראן ווערנער געענטפערט קורץ.
— סיסטעם און דיסציפלין, — דאס זיינען די צוויי ווערטער, מיט וועלכע די דייטשן פארענטפערן די גאנצע מלחמה און אלע שוידערלאכקייטן פון דער מל־חמה. און פרידלאנדער, וועלכער האט פארבראכט אין דייטשלאנד מער ווייפל אין זיין אייגענער היים, האט גאנץ גוט געוואוסט די באדייטונג פון דער דייטשער דיסציפלין, און ער האט דארום מער גארנישט גערעדט און גארנישט געבעטן, נאר ער האט געדולדיק געווארט, אז עס זאל זיך שוין אנפאנגען דער פארהער קען זיי, קען אים און דעם רב, פאר דעם דייטשן גערעכט, אונטער דער פארזיץ פון זיין פריינט בארון ערנסט פון ווערנער.
אבע דער אלטער וועלט דערפארענער שמואל פרידלאנדער האט זיך דעם דא־זיקן מאל געגארט.

(פארטזעצונג — טעמט)

BOSTON HAT WORKS
איין טאג באדינונג
ליידים און דזשענטס פעלט העטס און קעפס גערייניקט, געבלאקט און רעמאדעלט.
מיר קומען נאך דעם און מיר דעליווערן עס צוריק.
566 מיין סט. טעל. 25 623

האט אייער ארגאניזאציע געהאט דעם פארגעניגן פון א דעלוקס באס ארויספאָר?
פארט און קערט זיך אום צו אייער אייגענער באקוועמלאכקייט.
קיין "טיימטייבל" צו האלטן אייך צוגעבונדן צו דער צייט ווען איר פארט מיט א טשארטערד באס אדער סטריט קאר.
איר פארט אפ ווען איר ווילט — קערט זיך צוריק ווען איר ווילט.
דאס פארן אין אונזערע דע לוקס באסעס איז זייער א פארגעניגנדיקע פיטשור פון אן ארויספאר טאג.
ריזאנאייבל רייטס
טעלעפאנירט
842 254 אדער 842 202
פאר רייטס
Winnipeg Electric Company
"אייער גאראנטיע פאר גוטער באדינונג"

THE TRADERS TRUST COMPANY
אפיציעלע אסיינים, עקזעקיוטארס, אדמיניסטראטארס, פינאנציעלע אגענטן
4טער פלאר, יוניאן טראסט בילדינג
טעלעפאן 26 892

TENTEST
INSULATING BUILDING BOARD
טען/טעסט האלט אייער היים אין א באקוועמלאכער לעבנס טעמפעראטור, זומער און ווינטער. מאכט גרויסע איינשפאר־רונגען אין באהייצונג בילס. אייער ארכי־טעקט, קאנטראקטאר אדער נאענטסטער **טען/טעסט** אינסולייטשאן פארטרעטער וועט אייך געבן פולשטענדיקע אינפאר־מאציע.
INTERNATIONAL FIBRE BOARD LIMITED
1111 Beaver Hall Hill - Montreal, Que.
"Sold by all good lumber dealers"
וועסטערן דיסטריביוטארס
THE T. R. DUNN LUMBER CO. LIMITED
Winnipeg, Man.